

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΦΙΔΟΚΑΡΠΟΥ

ΑΙ ΦΙΛΑΪ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΜΟΥ

ΝΕΟΦΑΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ

Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΥΑΞΕΝΑΙΑ ΠΟΛΙΤΙΑΣ

ΤΟ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΑΡΙΑ

Η ΜΑΛΒΙΝΑ ΜΟΥ

ΤΟΥ ΜΑΪ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ — ΔΙΑΦΟΡΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΤΑΦΙΔΟΚΑΡΠΟΥ

ΙΣΤ'.

Ἀποτελέσματα σεισμῶν.

Ὡς ἐρωτήσητε νῦν, πότε ἀνεφάνη ἡ σταφίς ἐν Ἑλλάδι, ἀφοῦ εἶναι προῖον αὐτόχθον καὶ δὲν ἦλθεν ἐξ Ἀσίας ἢ Ἀφρικῆς. Ὅταν δὲ λέγω ἐξ Ἀφρικῆς, δὲν ἐννοῶ μόνον τὴν Αἴγυπτον, Δαρφούρ, Σουδάν, Ἀλγερίαν, Τυνηδίαν καὶ Μαρόκον περὶ ὧν ἀνέφερον, ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον γνωστὴν τῶν διαφόρων ζωνῶν καὶ κλιμάτων κεντρικὴν καὶ μεσημβρινὴν Ἀφρικὴν τοῦ δόκτορος Λισβιγκτων, Δε-Σχαλοῦ, Κάμερων, Στάνλεη, καθὼς καὶ ἄλλων συγχρόνων αὐθεντικῶν γεωμικτῶν περιηγητῶν.

Κατ' ἐμὴν ἰδέαν, ἀνεφάνη ὕστερον τῶν μεγάλων ἐκρήξεων τῶν ἠφαιστειῶν τοῦ Βεζουβίου, τῆς Αἴτνης καὶ τῶν ἠφαιστειῶν τῶν νήσων Βολκάνου καὶ Στρόμπολυ, καὶ τῶν μεγάλων σεισμῶν τῆς Θήρας, τῆς Κορινθίας, Ἀχαΐας, Ζακύνθου, Λευκάδος καὶ Κεφαλληνίας, καὶ τῶν ἐκρήξεων τῶν ἀφανῶν ἠφαιστειῶν τῶν παρὰ τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ.

Παρατηρήθη, ὅτι ὅπου ἠφαιστεια, ὅπου ἐκρήξεις, ὅπου λάβα, ὅπου σκωρία, ὅπου ὄμβρος ἠφαιστειῶδους ὕδατος ἢ ἠφαιστειῶδους κόνεως καὶ μεγάλοι σεισμοί, ἐκεῖ εὐφορία δαφιλῆς καὶ γονιμότης ἐκτακτος, ἐκεῖ σπάνια προϊόντα, ἐκεῖ ἐξοχος ποίότης οὐ μόνον τῶν ἀμπελιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιλοιπῶν φυτῶν καὶ καρπῶν. Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ γονιμότης τῆς γῆς εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ὅπου ἐτι μετὰ μεγάλης ζημίας καὶ καταστροφῆς, οἱ κάτοικοι δὲν ἀπομακρύνονται ἐκ τῶν ἐπικινδύνων τούτων μερῶν. Ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἀμερικῇ ἡ πόλις τῆς Γκουατιμάλας κατεποντίσθη καὶ κατεστράφη δις ἢ τρίς, τόσοι δὲ γίνονται ἐτησίως σεισμοί συνεπεῖς τῶν ἐκρήξεων τῶν ἠφαιστειῶν τῶν Κορδελεῖρων καὶ Ἀντεων, καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχουν μεταναστεύσεις, ἀλλὰ κτίζουν τὴν Νέαν Γκουατεμάλαν οὐχὶ μακρὰν τῆς καταποντισθείσης, διότι τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ἐκείνης παράγει ὅ,τι πλούσιον, ἄφθονον καὶ ἐμπορικόν ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην. Τὸ αὐτὸ καὶ μετὰ τὰς νήσους Βολκάνου καὶ Στρόμπολυ. Τὸ αὐτὸ εἰς τὰς πόλεις Torre del Greco, Torre della Zanziana καὶ τὰ ἐπίλοιπα χωρία καὶ πόλεις παρὰ τῷ Βεζουβίῳ καὶ Αἴτνης. Παράγεται ἄλλοῦ ὁ περιφημὸς εἶνος ὁ καλούμενος «ἀδάκρυ τοῦ Χριστοῦ» ἐκτός ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ Βεζουβίου;

Ἡ σφενδονισθεῖσα κόνις ἐκ τοῦ στερίου τοῦ Βεζουβίου τὸ 1139 κατεκάλυψε χώρας εἰς μεγάλας ἀποστάσεις. Ἐκείνη δὲ τῆς ἐκρήξεως τοῦ 1631 ἀφίχθη μέχρι τῆς Ἑλλάδος, Ραγούσης καὶ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τοὺς ἠφαιστειογράφους. Ἡ ἐκρήξις τοῦ 1537 τῆς Αἴτνης κατέστρεψε διὰ σεισμοῦ ὀλόκληρον τὴν Μεσσηνίαν τῆς Σικελίας. Αἱ

ἐκρήξεις τοῦ 1669, 1693, 1799 καὶ 1800 τῆς ἰδίας Αἴτνης, ἐπέφερον σεισμούς διαρκεστέρους καὶ καταστρεπτικώτερους καὶ ἐσφενδόνισαν κόνιν καὶ σκωρία βαρυτάτα εἰς χώρας ἀπομεμακρυσμένας. Ταῦτα πάντα ἤθελον φαίνεσθαι μῦθοι, ἐὰν αἱ ἐκρήξεις τῆς Κρακατόας τῶν στενῶν τῆς Σούντας εἰς τὰς ἡμέρας ἡμῶν τὸ 1883 δὲν ἦσαν τόσον καταστρεπτικαί, καὶ τοσοῦτος ὄγκος ὑλῶν δὲν ἐξήρχοντο ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς. Ὁ διάσημος παρ' ἡμῖν ἀγγλος σεισμολόγος κ. Φόρστερ ὑπολογίζει τὴν σφενδονισθεῖσαν ἐκ τῆς Κρακατόας ὑλὴν ἀνερχομένην εἰς ὄγκον τοῦλάχιστον δέκα κυβικῶν μιλίων, ὅτι δὲ ἡ ταχύτης δι' ἧς ἐσφενδονίσθη εἰς τὴν ἀτμοσφαιρὴν ὑπερβαίνει τὴν δυνάμιν τοῦ μεγαλύτερου γνωστοῦ πυροβόλου (ιδεὶ Seismology by W. G. Forster σελ. 11). Ὁ δὲ κ. Verbeek τῆς Δανικῆς Κυβερνήσεως προσθέτει, ὅτι τὸ κάθετον ὕψος πρὸς τὸ ὁποῖον ἐσφενδονίσθη ἡ ὑλὴ αὕτη ἦτο τοῦλάχιστον τριάκοντα μίλια, τοῦτέστι εἴς φορὰς ὑπεράνω τοῦ ὑψηλότερου ὄρους τῆς γῆς, ὅτι ἡ ἐκρήξις ἠκούσθη εἰς τὸ δέκατον τέταρτον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὅτι δὲ ἐν ἀτμοσφαιρικῶν κύμα ἀναχωρήσαν ἐκ τοῦ ἠφαιστείου διεσκορπίσθη ὡκίστως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑδρογείου ἐντὸς τριάκοντα εἴς ὥρων.

Δὲν μνημονεύω τὰς ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης τοῦ 1309, 1811, 1819, αἵτινες ἠνοιξαν μίαν νέαν Αἴτνην εἰς τὸ Μόντε-Ρῶσσο μὲ εἰκοσι κρατῆρας ἐμῶντας λίθους, λάβαν καὶ κόνιν, πολλὰ μίλια μακρῶν. Ἡ δὲ ἐκρήξις τῆς Αἴτνης τοῦ 1819 ἤρξατο τὴν 27 Μαΐου καὶ ἔληξε τὴν 2 Ἰαυλίου. Εἰς τὴν ἐκρήξιν τοῦ Βεζουβίου τοῦ 1631 τὸ κάθετον ὕψος τῆς στήλης τῶν σφενδονιζομένων ὑλῶν καὶ καπνοῦ ἦτο ὑπὲρ τὰ τριακοντα μίλια, ἦτοι εἴς φορὰς περισσώτερον ἢ ὅτι αἱ ἀνθρώποι σήμερον ἠδυνήθησαν νὰ ἀνυψωθοῦν διὰ τοῦ κροσσάτου. Ἡ στήλη αὕτη διετηρήθη, μαρτυροῦν οἱ ἠφαιστειογράφοι, μακρὸν χρόνον οὕτω: εἴτα οἱ ἀνεμοὶ τὴν διεσκορπίσαν πανταχόθεν εἰς ἀπεράντους ἀπόστασεις.

Ἡ ἐξερχομένη ἐκ τῶν σπλάγγων τοῦ ἠφαιστείου ὑλὴ κατὰ τὰς ἐκρήξεις εἶναι καταπληκτικῶς ἀφθονος καὶ ποικίλων οὐσιῶν. Εἰς τῶν ἠφαιστειογράφων προῦπιλόγησαν, ὅτι ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ τὴν συναθροίσῃ, ἤθελον οἰκοδομήσαι ὄρος τέσσαρας φορὰς μεγαλύτερον τοῦ Βεζουβίου, τὸ ὁποῖον ἔχει 3573 πόδας ὕψος, καὶ τριάκοντα πέντε μίλια περιφέρειαν εἰς τὴν βάσιν του. Τοῦ Βεζουβίου ἡ ἐκρήξις τοῦ 1036 ὑπῆρξε τρομερὰ, διότι ἠνοιξαν εἰς τὰ πλεῖρα του κρατῆρας, εἴς ὧν κατέρρευσαν ποταμοὶ λάβαν. Αἱ δὲ ἐκρήξεις τοῦ 1049, 1138, 1139, 1306 καὶ 1500 ἦσαν τρομερώτεραι, καθὼς καὶ ἡ τοῦ 1631 συνοδευμένη ἐκ τρομερῶν σεισμῶν. Ταύτας διεδέχθησαν αἱ ἐκρήξεις μετὰ σεισμῶν τοῦ 1660, 1682, 1694, 1698, 1701 καὶ 1737. Καὶ ταύτας αἱ ἐκρήξεις τοῦ 1751, 1754, 1759, 1760, 1765, 1766, καὶ 1767 μετὰ σεισμῶν, καὶ σφενδονισθείσης ἄμμου καὶ κόνεως. Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν ἔσται ἐνταῦθα, αἱ ἐκρήξεις αὐτὰ: παροηκοιολογήθησαν ἐξ ἐκείνων τοῦ 1766, 1778, 1779 καὶ 1794. Εἰς ὅλας τὰς ἐξερχομένας ὑλάς ἐξ ἐνὸς κρατῆρος, τὸ θεῖον εἶναι ἡ πρώτη ἐπενεργούσα

καυστικὴ ὕλη ἐν τοῖς σπάγγυις του, διότι ὅπου καὶ ἂν καταπίσσω αἱ ὑλάς αὐταί, ἡ ἀτμοσφαιρὰ καταπληροῦται θειώδους ὁσμῆς. Ἀφίχθη λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πάσαι αἱ ἐκρήξεις τοῦ Βεζουβίου, τῆς Αἴτνης, τοῦ Στρουμποῦλι, καὶ Βολκάνου τῆς Ἰταλίας, καταδονίσασαι, διαταράξασαι, καὶ ἀνακυκλήσασαι τὰ νῦν σταφιδογεννήτορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καταρραντίσασαι δὲ διὰ τῶν σφενδονισθεισῶν τόσων ἠφαιστειωδῶν ὑλῶν, μακρόθεν διὰ τῆς ἐπικουρίας τῶν ἡμετέρων ὑποθαλασσίων ἠφαιστειῶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τῶν Μεθίων, τῆς Σαντορίνης, ἐδημιούργησαν εἰδικὸν ἔδαφος, εἰδικὸν χῶμα, εἰδικὴν γῆν, ἧτις ἐκ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἀνεβλάστησε αὐτοφυῶς τὴν ἄμπελον τοῦ σταφιδοκαρποῦ. Περί τούτου ὁμοῦ εἰς τὰ ἐπόμενα.

ΙΖ.

Ὁ Κορινθιακὸς κερπὸς συνέπειαι τῶν σεισμῶν

Τὸ ἡμέτερον τῆς Θήρας ἠφαιστειὸν ἔχει καὶ τοῦτο τὴν ἐκρηκτικὴν ἱστορίαν του, ἧτις, φρονῶ, οὐκ ὀλίγον συνέτεινεν εἰς τὴν αὐτοφυῶς βλάστησιν τοῦ σταφιδοκαρποῦ.

Ἐγκαταλείπω τὰς Π.Χ. ἐκρήξεις καὶ συνέπειαι των, αἵτινες ἀνέδυσαν τὴν νῆσον Ἰεράν. Ταύτας οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἀκροπόλεως εὐρίσκουν εἰς τὸν Πλίνιον, τὸν Παυσανίαν, τὸν Σενέκα, τὸν Δίωνα, τὸν Εὐσέβιον καὶ ἄλλους. Ἐρχομαι εἰς τὰς Μ.Χ. Τὸ 713 σεισμοὶ καὶ ὕλη μαυρωδῶς σφενδονιζομένη ἐκ τοῦ βόθρου τῆς θαλάσσης ἀνεστάτωσε τὴν νῆσον. Τὸ 1427 σεισμοὶ καὶ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα λέγει ὁ Τουρνεφόρ (τομ. Α. σελ. 265). Τὸ 1507 λέγει ὁ κ. Δράπερ (σελ. 381) φοβερὸς σεισμός τῆς ἐκρήξεως ἧτις ἀνέδυσε τὴν Καμμένην. Αἱ σφενδονισθείσαι ὑλάς ἐμῶντο ἐκ τοῦ στόματος εἴς κρατῆρων (Mission de Levant τομ. Α. σελ. 128). Τὸ 1650 ὡς λέγει ἡ ἐκθεσις τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν (ἔτος 1708 σελ. 26) φοβερὰ ἀποτελέσματα, εἰς Θῆραν καὶ τὰς ἐγγύς νήσους καὶ χώρας. Τὸ 1707 τρομερὰ ἐκρήξις διαρκέσασα περισσώτερον τοῦ ἔτους, ἧτις ἀνέδυσε νέαν νῆσον μετὰ τῆς Μεγάλης καὶ Μικρῆς Καμμένης. Τὴν φοβερὰν περιγραφὴν τῆς ἐκρήξεως αὐτῆς εὐρίσκωμεν ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς Ἀποστολῆς τοῦ Λεβάντε (Mission de Levant τομ. Α. σελ. 126). «Ὁμβρος περὶ πυρωμένων λίθων, κόνεως καὶ ὑλῶν κατεκάλυψε τὰς ἐγγύς Κυκλάδας, καὶ ἐσφενδονίσθησαν αὐταὶ μέχρι τῆς Ἑλλησπόντου, Μακεδονίας καὶ Μικρῆς Ἀσίας. Οἱ βκάτοιχοι ἐκρύπτοντο ἐν τοῖς σπηλαίοις, ὅπως ἀποφυγῶσι τὴν ὄμβρον αὐτὴν. Ὁ ὑποχθόνιος μυκηθμός τῆς γῆς συνωδεύετο ἐκ σφενδιζομένων βράχων μέχρις οὐρανοῦ, ἡ δὲ θάλασσα κοχλάζουσα ἐβράζε.»

Ἐὰν παραδεχθῶμεν νῦν τὴν περὶ σεισμῶν θεωρίαν τινῶν σεισμολόγων, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἠφαιστεια ὑπάρχουν σχεδὸν αἱ αὐταὶ καυστικαὶ ὑλάς, θεῖον, πετρέλαιον, ἀσφαλτῶδη μίγματα, καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα τὸ ὑποχθόνιον πῦρ καίει, ἀναφλέγει, φωταεριοποιεῖ, ἡ

ὡς λέγει ὁ διάσημος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Χημικός κ. Ρουέλ (Rouelle) ταῦτα ἀποσταλαζοῦνται (distilled), ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐξ ἐκτεταμένων δασῶν ἐνταφισμένων αἰῶνας εἰς μέγα βάθος τῆς γῆς πληρῆς ὀργασμοῦ καὶ σχηματιζόντων ὀλόκληρα ρεύματα ἀερίων, ὑποχθόνιος στενοχωρουμένων ἐντὸς τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, καὶ ἐὰν ὡς τὰ ἐγγύς τῆς Σχλαδεμπάχ (Schladebach) πειράματα τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἀπέδειξαν διὰ τῶν τελευταίων σιδηροκαταπειρατήρων (borings) οὗς ἐβύθισαν εἰς τὴν Γῆν μέχρι βάθους 4500 ποδῶν, ὅτι ἡ θερμοκρασία ἐκεῖ ἦτο 120 βαθμοὺς Φερνίτου, καὶ ὅτι εἰς δύο μιλίων βάθους πρὸς τὸ κέντρον τῆς Γῆς, ἡ θερμοκρασία ἀναβιβάζεται εἰς βράζοντος ὕδατος, βαθμὸν, τότε φυσικὴ συνέπειαι καὶ φυσικὸν ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅτι τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας χῶματα καὶ τὰ ὑποκάτω αὐτῶν στρώματα τῶν γαιῶν τῶν μάλλον ἀνακυκλιθῶσιν, ἀναστατωθῶσιν καὶ διὰ τῆς μεγάλης τῶν σεισμῶν κρησέρας κοσκινισθεισῶν, περιέχουν ὕλας ἀγνώστους ἐπὶ ἐν τῇ χηρείᾳ ἢ ἀόρατους, ἢ δυσδιακρίτους, συντεινούσας εἰς τὴν βλάστησιν καὶ παραγωγὴν σπανιωτάτων ἢ καὶ ἀγνώστων εἰς ἄλλα μέρη βοτάνων, φυτῶν, ἀνθῶν, καὶ καρπῶν, ἢ εἰς τὴν μεταβολὴν, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ βέλτιον, ἢ εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν.

Ἄλλ' ὅταν ἔλθω εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, εὐρίσκω καὶ ἄλλο ἐξαιρετικὸν ἐνισχύον τὴν δοξασίαν μου, ὅπως ἀδιστακτικῶς πιστεύω, ὅτι ὁ σταφιδοκαρπὸς ἡμῶν εἶνε προῖον τῶν ἐκ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος φοβερῶν ἐκρήξεων καὶ σεισμῶν τῶν περικυκλούντων τὴν χώραν ἡμῶν ἰταλικῶν καὶ ἑλληνικῶν ἠφαιστειῶν. Ὁ Κορινθιακὸς κόλπος εὐρίσκεται μετὰ τῆς Αἴτνης, Βεζουβίου καὶ τῶν Ἰθακίων ἠφαιστειῶν, αἵποτε αἰσθανόμενος πρῶτος τὰς συνέπειαι τῶν μεγάλων ἐκρήξεων των, μολονῶτι οἱ σεισμολόγοι δοξάζουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει συγχωνωθὴ ὑποχθόνιος μετὰ τῶν ἐγγύς ἠφαιστειῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ πυθμῆνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἡ ἐγγύτατα αὐτοῦ ὑπάρχουν ἠφαιστεια ἀόρατα τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν αἴτια τῶν δύο π. Χ. μεγάλων σεισμῶν, τῶν καταστρεφάντων τοὺς Δελφοὺς τὸ 480 καὶ 279 π. Χ. Ἄπασα ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Ἑλλάς, αἱ νῆσοι, λέγει ὁ διάσημος σεισμολόγος Φόρστερ (σελ. 5) ὑπῆρξαν ἑκατὸν μεγάλων καὶ μικρῶν σεισμῶν. Ἄλλ' ἐκ τοῦ 968 μ. Χ. μέχρι τοῦ 1863 ἔλαβον χώραν ἐν Ἑλλάδι ἐπτὰ καταστρεπτικοὶ σεισμοὶ καὶ δύο χιλιάδες ἑκατὸ ἑλαφροὶ (Φόρστερ σελ. 5). Εἰς δὲ τὰς Ἰονίους νήσους 640 θονισμοὶ ἐντὸς τῶν τελευταίων εἰκοσιδύο ἐτῶν. Τὴν 17)29 Δεκεμβρίου 1820 ἔγινε σεισμός καταστρεπτικὸς εἰς Ζάκυνθον καλούμενος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, οὗτινος τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν σοβαρότατα εἰς τὴν Κλαρέντζα, Κατάκωλον, Μεσολόγγιον, τὰς Πάτρας, τὴν Ἰθάκην, Λευκάδα καὶ Κεφαλληνίαν, τοῦτέστι εἰς ὅλας τὰς σήμερον τόσον σταφιδοφόρους χώρας. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ἣν δίδει ὁ ἡμέτερος ἀποβιώσας γερμανὸς ἀστρονόμος Σμιθ (Schmidt) καθὼς καὶ ὁ κ. Φόρστερ (σελ. 41—45) τῶν σεισμῶν τούτων, οὐδεμίαν ἐγκαταλείπεται ἀμφιβολίαν ὅτι τὰ ἐν τῷ πυθμῆνι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τοῦ Κορινθια-

κοῦ κόλπου ἠφαιστεια καὶ οἱ σεισμοὶ οὗτοι, μετὰ βολον βαθμηδὸν μετὰ τῶν προηγουμένων τὴν γῆν τῆς Πελοποννήσου μέχρι Καλαμῶν καθὼς καὶ ἐκείνην τινῶν τῶν Ἰονίων εἰς κατάρρυτον (alluvium). Ἐπὶ τῶν χωμάτων λοιπὸν καὶ ἐντὸς τῶν συστατικῶν τῶν χωμάτων τούτων τῆς ἀφθονίας καὶ περισείας, φρονῶ, ἀνεμίχθησαν ἐκ τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος ἐκ τῶν συνεχῶν ἀνακυκλίσεων στοιχεῖα καὶ αἲρια ἠφαιστειώδη, θερμὰ ὕδατα ἢ μόρια χημικῶς ἀόρατα, χυλοὶ ἢ σώματα ἢ στοιχεῖα δυσῆ ἀγνωστα, ἢ δυσδιακρίτα ἐντὸς τῶν γνωστών, τὰ ὁποῖα ἡ χημεία ἐπὶ δὲν ἐπειράθη ἢ ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ ὁποῖα δι' ἐξαιρετικῆς τῆς φύσεως ἀναλογίας, συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας, φυσικῶς φυρόμενα, ἐνοῦμενα ἢ συγχωνυόμενα, σχηματίζουσι οὐσίας μοναδικὰς εἰς τὰ ὑποκάτω στρώματα τοῦ χῶματος, δι' ὧν ποτίζονται ἢ βιοτρέφονται αἱ ἐν τῷ βῆθει ρίζαι τῶν κλιμάτων τῆς σταφίδας, ὅπως παράγωσι τὸ μοναδικὸν τῆς φύσεως προῖον, τὰ μικρὰ αὐτὰ ἐκπυρηνισθέντα ἐξαιρετικῶς δὲ χυμοῦ βοτρίδια. Τὰ θερμὰ ὕδατα λέγει ὁ κ. Ἀστρουκ (α) διερχόμενα διὰ τῶν νιτροδῶν, θειωδῶν καὶ σιδηρούχων γαιῶν, λαμβάνουν τὴν θερμοκρασίαν των, ἧτις δὲν εἶναι στοιχειώδης εἰς αὐτὰ καὶ γένουσι φαινόμενα παραδοξότατα. λ. χ. τὰ θερμὰ ὕδατα τῆς Balarne ὅσον καὶ ἂν καίεν ὅταν τὰ ἐγγίξῃς, δὲν βράζουν τὰ ὡς. Θέσατε ἐν ὧν δι' εἴς ὥρας ἐντὸς αὐτῶν, ὅταν τὸ ἀποσύρητε εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸ ἐθέσατε ἐντὸς ψυχροῦ ὕδατος.

Ὁ σεισμολόγος κ. Φόρστερ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψα τὴν ἰδέαν μου ὅτι ὁ σταφιδοκαρπὸς ἡμῶν ἔχει τὰς πηγὰς του εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος συνεχεῖς διαταράξεις τοῦ ἔδαφους ἡμῶν ἐκ τῶν ἐκρήξεων καὶ σεισμῶν, μοι γράφει διὰ τῆς ἀπὸ 1)13 Δεκεμβρίου 1887 ἐκ Ζακύνθου ἐπιστολῆς του. «Ἡ ἰδέα σας οὐδόλως εἶναι εἰς ἐμὲ παράδοξος (is not at all strange) ὑποστηρίζω δὲ καθ' ὅλα τὴν θεωρίαν ὑμῶν, ὅτι ὁ σταφιδοκαρπὸς οὕτως ἀνεφάνη εἰς τὴν χώραν αὐτὴν.» Ὁ κ. Φόρστερ ἐν τούτοις προσθέτει, ὅτι ἐπειδὴ οἱ σταυροφόροι ἐκ τῆς ἐνάτης μέχρι τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος διῆλθον ἐκ τῶν Ἰονίων καὶ τῆς Πελοποννήσου ἐγκαταλείψαντες μεγάλας ἀποικίας, πιθανὸν νὰ ἔφερον καὶ τὸν σταφιδοκαρπὸν ἐκ Σικελίας. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἔχει τὴν ἐλάχιστην ὑπόστασιν ὑστερον τῶν ὄσων προανέφερον περὶ σταφιδοκαρποῦ τῶν διαφόρων περιηγητῶν. Οὐδεὶς βοτανολόγος ἢ περιηγητῆς μνημονεύει αὐτὴν, καὶ πρακτικῶς ἀπεδείχθη ἀδύνατος ἡ βλάστησις αὐτῆς εἰς ἄλλην χώραν, οὔτε ποτὲ ὑπῆρξεν ἐν Σικελίᾳ. Ἄλλ' ἕτερον μέρος τῆς πρὸς με ἐπιστολῆς τοῦ κ. Φόρστερ λέγει τὰ ἐπόμενα τὰ ὁποῖα συνάδουν εἰς ὅτι ἠδη γράφω. «Πρέπει νὰ σῆς εἶπω ὅτι τὸ 1881 (τὸν Αὐγούστου) μέγα νέφος ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς Ζακύνθου: ἤρχετο ἐκ τῶν μεσημβρινοδυτικῶν ὅπου δὲν ὑπῆρχε γῆ ἐγγύτερον τῶν 150 μιλίων. Τὸ νέφος τοῦτο ἦτο πεπληρωμένον ἐξ ἀπκνθρακωμένων καὶ σεσηπῶτων κληματοφύλλων καὶ ἄλλων φύλλων θερμῶν, τὰ ὁποῖα ἀνεκτιρητικῶς κέρριφθησαν ἐκ τινος ὑποθαλασσίου ἐκρήξεως τοῦ-

πλάχιστον 200 μίλια εἰς μέρος ὅπου ἡ θάλασσα φαίνεται συχνὰ νὰ βράζει. Ὁ κ. κόμης Ρώμας καὶ ὁ κ. Κυριακούλης Μαυρομιχάλης ἦσαν μάρτυρες τούτου καὶ διετήρησαν δι' ἀρκετὸν χρόνον μέρος τῶν κτεσησθέντων τούτων φύλλων. Ἀγγλικοῦ πλοίου τὸ κκατάστρωμα κατεπληρώθη ἐκ τούτων καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐκαλύφθη. Πόθεν ἦλθαν αὐτά; Ἀναντιρρήτως εἰς Geysir ἀναδύων τὰς ἰσχυρὰς ροὰς του οὐπὲρ ἄνω τῶν καρποφόρων πεδίων, ὧθει τὸ σύνολον ἐντὸς τῆς θαλάσσης διασκορπιζόμενα εἰτα αὐτὰ ἐν τῷ ἀνέμῳ. Σπόροι τινὲς λαθραίως πίπτοντες ἐπὶ καλῆς γῆς ἡμέραν τιὰ βλαστάνουσι. Ἴδου μία ἐτέρα ὑπόθεσις διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐν Ἑλλάδι τοῦ σταφιδόκακρου ὕμῳ.

(ἀκολουθεῖ)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΞΕΝΟΣ

ΑΙ ΦΙΛΑΙ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ ΜΟΥ

I

— Μοὶ φαίνεσαι μελαγχολικὴ αὐτὴν τὴν ἑσπέραν, ἔλεγεν ἡ κυρία Αἰμιλία Τιφαῖν εἰς τὴν φίλην τῆς Ἰωάννας δ' Ἀντρέλ. Πολὺ κακῶς ἐξέλεξας τὴν ὥραν τοῦ χοροῦ διὰ νὰ δείξης τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἐρυθροῦς.

— Αἰμιλία, ἐκουράσθην ἀγωνιζομένη, ὅπως ἀγαπηθῶ. Εἶμαι ὀκνηρὰ καὶ ἤθελον ν' ἀγαπῶμαι χωρὶς νὰ προσπαθῶ ποσῶς νὰ διατηρήσω καὶ διακωλύσω τὸν ἔρωτα.

Νωχελῶς καθημένη, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλειστοὺς, καλύπτουσα τὸ πρόσωπον ὑπὸ τὸ ριπίδιον ἡ Ἰωάννα δ' Ἀντρέλ ἐφαίνετο ἀπογοητευμένη καὶ ἄφινε μεταξύ τῶν λευκῶν αὐτῆς ὀδόντων νὰ διαφεύγῃ λόγῳ παραπόνων.

— Φίλη μου, ἀπήντησεν ἡ κ. Τιφαῖν, ἔχεις φοβερὰς ἀπαιτήσεις. Ὁ σύζυγός σου εἶναι τρελλὸς ἐκ τῆς ἀγάπης σου, ὑποτάσσεται εἰς ὅλας τὰς ἰδιοτροπίας σου, εἶναι πιστότατος καὶ ὅμως παραπονεῖσαι! Διὰ τί παραπονεῖσαι;

— Ὁ σύζυγός μου; εἶναι ὁ μᾶλλον ἄστατος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου.

— Πῶς; σὲ ἀπατᾷ;

— Μάλιστα.

— ἔχει φίλας;

— Ἀπειροῦς.

— Καὶ τὰς γνωρίζεις;

— Καλλίτερον ἢ ὅσον αὐτὸς τὰς γνωρίζει.

— Ἰωάννα, ἀστείλευσαι...

— Αἰμιλία, πρὶν περάσουν ὀκτῶ ἡμέραι θὰ τὰς ἴδῃς ὅλας.

— Ἀλλὰ τότε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄθλιος, ἀνεφάνησεν ἡ κ. Τιφαῖν.

— Ὅχι, εἶπεν ἡ Ἰωάννα δ' Ἀντρέλ μετὰ λεπτοῦ μειδιάματος, εἶναι ἀπλῶς ἀνὴρ.

Ἡ Ἰωάννα ἠγέρθη, διήλθε τὴν αἴθουσαν τοῦ χο-

ροῦ, λάμπουσα, μὲ τοὺς ὄμους γυμνοὺς καὶ ἀκτινοβολοῦντας ἐξ ἀδαμάντων, φέρουσα μεγαλοπρεπῆ ἐσθῆτα, ἡ ὁποία, διὰ πλοῦτου πολλοῦ καὶ φιλοκαλίας συγχρόνως συντεθεῖσα, καθίστα αὐτὴν ὡραιοτέραν.

Καθ' ὅσον ἐπροχώρει, μακρὸς ἠγείρετο ψίθυρος θαυμασμοῦ, ὅταν δ' ἐχόρευεν, ἐφαίνετο αὐροῦσα μετὰ τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἐσθῆτος, ἄπειρον πλῆθος παθῶν, τὰ ὁποία περὶ τῆς διήγειρε.

Μετὰ μιαν ὥραν, ἡ κ. Αἰμιλία Τιφαῖν τὴν συνήνησεν ἐν ἀποκέντρῳ τινὶ γωνίᾳ ἠδονατικῶς ἠπλωμένην ἐπὶ καθίσματος ὑπὸ τὸ τρυφερὸν βλέμμα τοῦ κόμητος δ' Ἀντρέλ, ὁ ὁποῖος ἠσπάζετο τὰς χεῖράς τῆς.

— Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐσκέφθη ἡ κ. Τιφαῖν, ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπιστος, παίξει λαμπρὰ τὴν κωμῆδιαν του.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐσπερίδος ταύτης, ἡ Ἰωάννα δ' Ἀντρέλ ἐσταμάτησε τὸν ἵππον αὐτῆς διὰ νὰ χαιρετίσῃ τὴν φίλην τῆς Αἰμιλίαν, ἡ ὁποία εἰσήρχετο εἰς τὸ δάσος τῆς Βουλόνης ἐφ' ἀμαξίας. Ὁ κόμης δ' Ἀντρέλ συνώδευσεν τὴν σύζυγόν του σοβαρὸς καὶ εὐπρεπῆς.

Ἐν πρώτοις, ἡ Αἰμιλία δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἀπορήσῃ βλέπουσα τὴν Ἰωάνναν ἐπιπνον, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἵππου ἀνησυχου, διότι ἐγνώριζε πόσον ἐφοβεῖτο τοὺς ἵππους ἡ φίλη τῆς. Πρὸ πάντων δ' ἐθαύμασε μετὰ πόσης κομψότητος ἡ ὡραία ἀμαξίῳ ἦτο ἐνδεδυμένη.

Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν ἐχωρίσθησαν.

Ἀλλὰ μετὰ δέκα λεπτά, ἐν ᾗ ἡ ἀμαξία διήρχετο σκιερὰν τινὰ δένδρστοιχίαν, ἡ κ. Τιφαῖν διέκρινε διὰ μέσου τῶν φυλλωμάτων τὸν κόμητα δ' Ἀντρέλ, ὁ ὁποῖος, βαδίζων πλησίον τῆς Ἰωάννας, ἐνηγκαλίσθη αὐτὴν μετὰ πάθους.

— Ἀναμφιβόλως, ἐσκέφθη, ἐν ἐκ τῶν δύο, ἡ ἀπατάται χονδροειδῶς ἡ Ἰωάννα, ἡ ὁ κ. κόμης δ' Ἀντρέλ εἶναι τὸ ἄνθος τῶν ὑποκριτῶν.

II

— Φίλη μου, μ' ὑπεσχέθης νὰ μοὶ δείξης τὰς φίλας τοῦ συζύγου σου. Δὲν σπεύδεις ποσῶς νὰ ἐκπληρώσῃς τὴν ὑπόσχεσίν σου. Εἶπέ τοῦλάχιστον τὰ ὀνόματα των. Ἄρα γὰρ τὰς γνωρίζω;

— Ἴσως ὄχι ὅλας, ἀπήντησεν ἡ Ἰωάννα... Εἶναι τόσοσιν πολλαί! προσέθηκε μειδιῶσα.

— Μοὶ φαίνεται ὅμως, ὅτι πολὺ εὐθύμως ὑποφέρεις τὴν τύχην σου.

— Ὑπάρχουν μάλιστα ἡμέραι, καθ' ἃς αἱ γυναῖκες αὐταὶ μὲ διασκεδάζουν.

— Εἶσαι γυνὴ παράδοξος! Δὲν ἀγαπᾷς λοιπὸν τὸν σύζυγόν σου;

— Τὸν λατρεύω!

— Καὶ ἀνέχεσαι;

— Τὸ καλλίτερον μέσον νὰ φυλάξῃ τις τὸν σύζυγόν τῆς, εἶναι νὰ τὰ ὑποφέρῃ τοιαῦτα, ὁποῖα εἶναι.

— Ἀλλὰ ἡ ἀνοχὴ σου καταστὰ σκανδαλώδης.

— Δὲν μὲ ἐννόησας ἐκόμη.

— Τί ἐκαμνες, ὅταν εἰσήλθον; διότι εἶσαι πολὺ ἰδιοτρόπως ἐνδεδυμένη, ἠρώτησεν ἡ κ. Τιφαῖν.

— Ὡς βλέπεις, ἀνεφώνησεν ἡ Ἰωάννα μετὰ παιδικοῦ γέλωτος, ἐκαμνον διπλογομφίαν.

— Δός μοι νὰ ἴδω, εἶπεν ἡ Αἰμιλία ἀποσπῶσα ἐκ τῶν χειρῶν τῆς φίλης τῆς τὸ ράδιον πλῆρες ἀριθμῶν. Εἶναι αἱ δαπάναι τῆς τροφῆς;

— Ναι, εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀκολούθως εἰς τὸ μέσον εἶναι αἱ δαπάναι τοῦ συζύγου μου καὶ εἰς τὸ τέλος εἶναι ὁ ἰδιαίτερος λογαριασμὸς τῶν παιδιῶν. Εἶμαι ἐνήμερος.

Ἡ κ. Τιφαῖν ἐμειδίασε, διότι ἡ Ἰωάννα, μεθ' ὅλην τὴν ἀπέραντον αὐτῆς περιουσίαν, ὑπεβάλλετο εἰς τοιαῦτας ἀνιαρὰς ἐνασχολήσεις. Τὴν παρετήρησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς φέρουσαν ἐνδυμασίαν κατάλληλον διὰ τὴν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν.

— Εἶσαι θελκτικὴ τοιοῦτοτρόπως, εἶπεν ἡ Αἰμιλία.

— Τόσω τὸ καλλίτερον, ἀπήντησεν ἡ Ἰωάννα.

Καί, ἐπειδὴ εἰσήρχετο ὁ κόμης δ' Ἀντρέλ, ἡ Ἰωάννα τῷ εἰδείξε τὸ βιβλίον τῆς καὶ τοὺς λογαριασμοὺς τῆς.

Τότε ὁ κόμης τὴν ἠσπάζετο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μετὰ πάθους πυρίνου.

III

Μετὰ ἓν ἔτος ἡ κ. Τιφαῖν, προσκληθεῖσα δι' ἐπιστολῆν, μετέβαινεν εἰς κομψότατον ἀγροτικὸν οἰκισκὸν παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἐνθα κατέλυον ὁ κ. καὶ ἡ κ. δ' Ἀντρέλ. Τὸ ζεύγος τούτο, τὸ ὁπῆτον ἐπὶ πολὺν χρόνον ἡ Αἰμιλία ἐπίστευσεν ὡς ταρασσόμενον ὑπὸ φοβερῶν διχονοιῶν, παρουσίαζεν ἤδη τὸ μᾶλλον παράδοξον φαινόμενον ἐξ ὅσων δύναται νὰ παρουσιάσῃ ἡ ἔνωσις δύο ὑπάρξεων θερμῶν καὶ ἰδιοτρόπων.

Ἀναμφιβόλως ἠγαπῶντο. Καὶ ἡ Ἰωάννα κατὰ πάσαν πιθανότητα εἶχε πολὺ δίκαιον νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τὸν κόμητα τὰς παροδικὰς αὐτοῦ ἀπιστίας, ἀφ' οὗ ἐκ τούτων ἐπέστρεψε πάλιν πρὸς αὐτὴν τρυφερότερος. Ἦδη εἶχον ἀναχωρήσει ἐκ Παρισίων μόνον τῶν ἄνευ ὑπηρετοῦ, ἄνευ θαλαμηπόλου, μόνον μετὰ μιᾶς ὑπηρετριάς διὰ τὰ παιδιὰ, καὶ εἶχον ἐγκατασταθῆ διὰ πολλοὺς μῆνας ἐν τῇ σιωπηλῇ ἐκείνῃ ἐρημίᾳ!

Ἡ κ. Αἰμιλία ἐφθασεν ἐνώπιον μικροῦ πύργου τοῦ ὁποῖου ἡ εἴσοδος ἦτον ἀνοικτὴ καὶ διὰ νὰ ἐκπλήξῃ τὴν Ἰωάνναν, εἰσήλθε χωρὶς νὰ κτυπήσῃ εἰς τὴν θύραν.

Ματαίως ἀνεζήτησεν ἀνθρώπον τινα ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Αἴφνης, διὰ τινος ὑαλωτῆς θύρας, διέκρινεν ἐν τῷ μαγειρείῳ τὴν μορφήν τοῦ κόμητος δ' Ἀντρέλ.

Ἀπέναντι δὲ τῆς ἐστίας, μαγειρίσσαι τις ἐξάφριζε τὸ βραστό.

Ἡ κ. Αἰμιλία ἤτὸν ἔταμος ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν καὶ νὰ παρουσιασθῇ, ὅτε ἔστη ἀκίνητος ὡς κεραυνόπληκτος.

Ὁ κόμης δ' Ἀντρέλ εἶχεν ἀποθέσει θερμὸν φίλημα ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῆς μαγειρίσσης.

— Ἄ! εἶπεν ἡ κ. Αἰμιλία, αὐτὸ ὑπερβαίνει πᾶν ὄριον! Πτωχὴ Ἰωάννα!

Ἀηδίασασα ἐστράφη ν' ἀναχωρήσῃ, ὅτε σφοδρὸς ἀνεμὸς ἤνοιξε καθ' ὄλοκληρίαν τὴν θύραν.

— Ποῖα εἶν' αὐτοῦ; ἐκραύγασεν ἡ μαγειρίσσαι στρεφόμενη.

Ἡ κυρία Αἰμιλία ἀνεγνώρισε τὴν Ἰωάνναν, ἡ ὁποία βλέπουσα τὴν ἐκπληξὴν τῆς φίλης τῆς ἐσθῆτιζεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχύων καὶ ἀνελύετο εἰς γέλωτας.

Ἦτο ἀληθῶς εὐμορφος, ὡς σακχαρωτὸν, ἡ σύζυγος τοῦ κόμητος μὲ τὴν λευκὴν αὐτὴν ποδιᾶν, τοὺς γυμνοὺς αὐτῆς βραχίονας καὶ τὴν βραχεῖαν αὐτῆς ἐσθῆτα καὶ καταλληλοτάτη νὰ ἐμπνεύσῃ νέον πραγματικὸν αἶσθημα εἰς τὸν συζυγόν τῆς.

— Ἐννοεῖς λοιπὸν τόρα; εἶπεν ἡ Ἰωάννα. Ὁ σύζυγός μου ἔχει πολλὰς φίλας, ἀλλὰ λαμβάνω τοιαῦτα μέτρα, ὥστε ὅλαι αἱ φίλαι του νὰ ἤμῃ ἐγὼ καὶ νὰ μὴ μ' ἀπατᾷ εἰμὴ δι' ἐμοῦ. Ἡ σταθερότης του προέρχεται ἐκ τῆς διαδοχικῆς αὐτοῦ ἀφοσιώσεως πρὸς ὅλας τὰς γυναῖκας, πᾶς ὁποίας ἐν τῇ ἀνθρωπίνῳ ἀδυναμίᾳ δύναται ὁ ἀνὴρ νὰ ποθήσῃ, ἀλλὰ τὰς ὁποίας κάλλιστα δύναται ν' ἀντιπροσωπεύσῃ ἡ εὐφυῆς σύζυγος, καὶ τὰς ὁποίας πράγματι ἀντιπροσωπεύω ἐγὼ. Σημειῶσαι δὲ ὅτι, ἂν καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ κόπον τινα, δὲν εἶναι μικρὰ ἡ εὐχαρίστησις, τὴν ὁποίαν εὐρίσκω εἰς τὰς μεταμορφώσεις μου, διότι τοιοῦτοτρόπως πάντοτε ὁ σύζυγός μου μὲ ἀγαπᾷ καὶ ἡ ἀγάπη του ἀντὶ νὰ μαρανθῇ, ἀναλαμβάνει ἐκαστοτὴ τὴν πρώτην αὐτῆς θερμότητα καὶ ἀκμήν.

ΝΕΟΦΑΝΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗ
ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΩΝ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ

Παραβλήσιον: Eine Sammlung byzantinischer sprichwörter, herausgegeben und erläutert von Karl Krumbacher (separat abdruck a. d. sitzungsberichten d. philos.-philol. u. hist. classe der k. bayer. akad. d. wiss. 1887. band II. heft I). Muenchen, 1887.

Τὸ παλαιὸν παράπονον περὶ τῆς περιφρονητικῆς ὀλιγωρίας, μεθ' ἧς οἱ σοφοὶ τῆς Ἑσπερίας συνήθως προσφέρονται πρὸς τὰς περὶ Βυζαντινῶν φιλολογικὰς ἢ ἱστορικὰς μελέτας, ἀναμφιβόλως θὰ φανῆ σήμερον κάπως ἀδικαιολόγητον. Αἱ ἐν Γαλλίᾳ ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου καταβαλλόμεναι προσπάθειαι εἶνε εἰς πάντας γνωσταί· ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὅπου συνήθως αἱ ἰδέαι ἀργὰ ὀρμιάζουσιν, οὐδέποτε ὅμως καὶ προάρας κόρον προξενουσί, σπουδαιότατη νῦν ἐργασία γίνεται. Διότι ὡς τυχαῖον συμβᾶν δὲν πρέπει βέβαια νὰ ἐκλαθῶμεν, ὅτι μία τῶν λαμπροτάτων φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν τῆς Γερμανίας σχολῶν, ἡ τοῦ Μονάχου, μετὰ μακρὰν μελέτην καὶ οὐχὶ ἄνευ ἀγῶνος πρὸς παραδεδομένους προλήψεις ἢ καὶ ἀντικρυς ἐχθροπραθείας, ἐπέτρεψε τὴν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτῆς εἴσοδον τῶν ἀπωφρατισμένων Βυζαντινῶν καὶ ἔδραν καθηγητικὴν ὑπὲρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τοῦ μέσου ἑλληνισμοῦ γλώσσης ἔστησεν. Ἀλλὰ καὶ

ἄλλως εὐκόλως πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῇ, ὅτι αἱ παλαιαὶ δοξασίαι ὡς πρὸς ταῦτα τῆς ἐπιστήμης τὰ ἀντικείμενα δὲν ἰσχυροῦσι πλέον. Κορυφαῖοι πολλὰκις τῶν σοφῶν Γερμανῶν δὲν ἀπαξιοῦσι νὰ παράσχῃσι τὴν αὐτῶν συνδρομὴν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν πῶς τούτων σπουδῶν, τοῖς νεωτέροις οὕτω τὴν ὁδὸν προλεκίνοντες καὶ τὸν ζῆλον ἐκκαίοντες. Καὶ οὗτοι δὲ καθ' ἡμέραν πληθύνονται, καὶ ὁ καιρὸς ἴσως δὲν εἶνε μακρὰν, καθ' ὃν ὁμαλυνόμενης κατὰ μικρὸν τῆς ἐπιστημονικῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν τῶν προλήψεων καὶ τῶν τριβῶν τῶν ἀδικῶν μερψιμοιῶν, ἐγγύτερον θὰ προσέλθωμεν εἰς τὸ τέρας τῆς ἀγλαῆς ἀληθείας.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων τούτων ζηλωτῶν Βυζαντινιστῶν, ὁ ἰκανῶς παρ' ἡμῖν γνωστὸς κ. Κρουμπάχερ κατέχει ἀδιαμφισβητήτως τὴν πρώτην θέσιν. Ὁχι μόνον ἐπ' αὐτὸν ἐπεσεν ὁ κληρὸς τῆς ἐκλογῆς, προκειμένου περὶ τοῦ δοκιμωτάτου ἐντολοδόχου τῆς ἐν Μοναχῷ σχολῆς διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἔδραν τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κάλαμον αὐτοῦ χρεωστοῦνται αἱ ὡς ἀπαρχαὶ τῶν νέων σπουδῶν προσενηχθεῖσαι πραγματεῖαι. Σχεδὸν κατ' ἔτος ἀπὸ χρόνου τινὸς ἤδη εἰς φῶς φέρεται ὁ ἀκάματος καὶ φιλότιμος ἀνὴρ νέαν τινὰ εἰς τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ συμβολήν, ἧς πάντοτε ἐπαινεῖται τὸ τε ἐξαγόμενον καὶ ἡ κριτικὴ μέθοδος. Ἐν δὲ τῷ πανεπιστημίῳ διὰ σειράς ἀκροάσεων, ὧν καὶ ὁ ταῦτα γράφων μετὰ μεγίστης ὠφελείας μετέσχε, συνέδεσε μεθ' ἐαυτοῦ ἀναποσπάστως οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ἀριθμὸν ἐργατικῶν βιβλίων. Ὅσον οὐπὼ δ' ἐκδίδει τὸ σημαντικώτατον τῶν ἔργων αὐτοῦ, τὴν ἱστορίαν τῶν παρὰ Βυζαντινοῖς γραμμάτων, ὅπερ ἀναμφιβόλως προώρυσται νὰ πληρώσῃ ἐν τῇ μόλις γεννημένῃ ἐπιστήμῃ κενὸν πολὺ σημαντικόν.

Ἡ νῦν τοῦ κ. Κ. πραγματεία, ἣν ἐπὶ κεφαλίδος τοῦ ἄρθρου τούτου ἀνέγραψα, ἀποβλέπει εἰς κεφάλαιον τῆς τῶν Βυζαντινῶν φιλολογικῆς ἐπιμελείας, ἀσύνθητος διὰ τὰς μελέτας ταύτας διαφέρει παρέχον. Πρόκειται περὶ παροιμιῶν δημῶδους χρήσεως καὶ κατασκευῆς, ἃς ἡ πᾶν ἀξιόπαινος φροντὶς φρονίμου τινὸς λογίου τῶν καλῶν ἐκείνων τοῦ ἔθνους μας χρόνων ἀπέθησάρισε καὶ παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς. Παροιματικὰ δημῶδεις τῶν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀμείνων ἡμῶν προγόνων! Ἄν ἀνευρίσκομέν που καὶ ὀλίγα δημοτικὰ ἔπη, ὑμνοῦντα τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κλέφτας τῶν βουνῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, μίαν καὶ μόνην περγαμηνὴν τῶν μεγάλων ἐκείνων χρόνων, ἃς οἱ πατέρες μας ἐμάχοντο καὶ ἐψάλλον παρὰ τὸν Πίνδον καὶ τὰς Θερμοπύλας, παρὰ τὸν Μαϊάνδρον καὶ τὸν Ταῦρον! Διότι ἐζησαν βέβαια καὶ τότε Ἕλληνας ἄνθρωποι, ἐζησαν καὶ εἰργάσθησαν καὶ ἐπολέμησαν καὶ ἐτραγοῦθησαν παρὰ τὰς πηγὰς καὶ εἰς τοὺς δρυμοὺς τῶν βουνῶν τῶν, παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς ἡμετέρας καὶ ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν τῶν, οὐδ' ἐκινήθημεν ἡμεῖς ἐξαιφνης ἐκ σποράς τινος κεκρυμμένης τῶν Σαλαμινομάχων καὶ Μαραθωνομάχων διαχίλια μετὰ τὴν φύτευσιν αὐτῆς ἐπὶ ἡμῶν βέβαια λησμονοῦμεν εὐκόλως πάντα ταῦτα, πλάττομεν μακροῦς αἰῶνας τὸν Ἑλικῶνα σιωπηλὸν καὶ

ἐπὶ τὴν πολυπαθὴ γῆν, ἧτις ἐθρέψε τοὺς ἐπ' αἰῶνας ἥρωας, ρίπτομεν τὸ ἀνάθεμα διὰ τὴν μακρὰν τῶν χιλιῶν ἐτῶν περίοδον ἀπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἰουστινιανοῦ μέχρι τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, καλύπτομεν αὐτὴν μὲ σκοπὸς ἀδιόρατον καὶ ἀφίνομεν πατουμένην, καιομένην καὶ σφαιζομένην ὑπὸ ἀθλιῶν δεσποτῶν καὶ ἀγρίων ἐχθρῶν. Ἄλλ' ἡ ἀλήθεια δὲν εἶνε αὕτη, καὶ τὸ μὲ πονηρὰ φαντάσματα παράττον ἡμᾶς ἐκείνο ὄνειρον τῶν χιλιῶν ἐτῶν εἶνε ψευδὲς τῆς φαντασίας ἡμῶν γέννημα, ὑπνωττόντων ἀκόμη, διαλυόμενον εἰς τερπνὴν πραγματικότητα ὑπὸ τῶν πρώτων πρωϊνῶν ἀκτίνων τοῦ ἀφύπνιζοντος ἡμᾶς τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης ἡλίου. Οὐδὲ λείπουσι πλέον αἱ ὑπὲρ τούτου τραναὶ ἀποδείξεις, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ εἰλικρινὴς ἡμῶν ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἐννοήσωμεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ὄχι μόνον τὴν ἱεράν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν μας ὑπόθεσιν κακῶς ὑπηρετοῦμεν, ἐὰν φανταζώμεθα ὅτι πράττομεν τι μέγα κίχουνομενοι νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς γονεῖς μας, οὓς ἐν τούτοις δὲν ἐμποροῦμεν ν' ἀρνηθῶμεν. Ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι Ἕλληνες, καθὼς καὶ ἡμεῖς, στενότεροι μάλιστα συγγενεῖς τῶν ἀρχαίων προγόνων, ἐλάλουν καὶ ἐκεῖνοι Ἕλληνικά, καὶ πολὺ μάλιστα καθαρώτερα ἡμῶν, δὲν ἦσαν δὲ ὀλιγώτερον ἀνδρείοι οὐδὲ ὀλιγώτερον ζηλότυποι φύλακες τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν καὶ θρησκευτικῆς ἀνεξαρτησίας, ἣν ποτὲ δὲν ἐπρόδωκαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς δυσμενεστάτας τῶν ἐν τῷ κόσμῳ περιστάσεων ὑποχωροῦντες, μαχόμενοι ἀπόλεσαν. Λυπηρότατον μόνον εἶνε ὅτι ἐν πολλοῖς ἀδύνατον εἶνε δυστυχῶς πλέον ν' ἀνεύρωμεν τὸν μῦτον τῆς διὰ τῆς ἀσιατικῆς κατακτήσεως οἰκτρὰ διακοπείσης ἐκείνης ἐθνικῆς παραδόσεως, ἣν μόλις μετὰ μακρὰν σήμερον καὶ ἐπίμοχθον ἐργασίαν, καὶ τῆς τύχης ἐπιβοηθούσης, δυνάμεθα ἴσως νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι ἀκεραίαν πῶς θ' ἀναστήσωμεν.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ὁ κ. Κρουμπάχερ ἔφερεν εἰς φῶς συλλογὴν ἑβδομήκοντα μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν παροιμιῶν, περισθεθείσας κατὰ τύχην ὅπως φαίνεται, εἰς ἓνα παρισιανὸν χειρόγραφον τῆς 14. ἑκατοντ. ἐξ οὗ ἀποκειμένου ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν Μοναχῷ ἀντέγραψα αὐτὰς καὶ ἐγὼ πέρυτι πρὸς ἰδίαν χρῆσιν, διότι πολὺ χαριέντα μοι ἐφάνθησαν τὰ προῖοντα ταῦτα τῆς ἀφελούς τοῦ λαοῦ φιλοσοφίας, κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ νόημα, παλαιὰ ἄμα καὶ νέα, μεσαιωνικά τε καὶ νεοελληνικά. Τὸ δημοσίευμα ἦτο ἐπίκαιρον, διότι ὀλίγον μὲν πρότερον ἐβλεπε τὸ φῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Ρίγα τῆς Ρωσσίας Ἐδ. Κούρτς συγγενῆς τις, ἀλλὰ πολὺ πλουσιωτέρα, συλλογὴ ἐπίσης μεσαιωνικῶν ἑλληνικῶν παροιμιῶν, ὡς βελτιωμένη ἐκδοσις τῆς αὐτῆς ἐν Ἰταλίᾳ τὸ πρῶτον ὑπὸ Πικκολόμινη τῷ 1879 ἐμφανισθείσης (ἴδε die sprichwoetersammlung des Maximus Planudes erlaeutert von Eduard Kurtz. Leipzig 1886. σελίδες 47 εἰς 80ν) συγγενῶς δὲ ὁμοία διατριβὴ ὑπὸ τοῦ ἐν Τυβίγγῃ καθηγητοῦ κ. Κρουσίου ἐδημοσιεύετο εἰς τὸν 42 τόμον τοῦ ρηνικοῦ Μουσείου καὶ ἄλλη τοῦ αὐτοῦ προέλεγτο διὰ τὰ πρακτικά τῆς ἐν Μοναχῷ ἀκαδημίας, ἧτις ἐδημοσιεύθη ἴσως ἤδη ἢ ὅσον οὐπὼ δημοσιεύεται. (ἴδε Rheinisches Museum, τομ. 42. σελ. 386-425).

Ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ τεθῇ ἀσφαλῆς βᾶσις εἰς τὴν κριτικὴν καὶ ἐρμηνευτικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ δεδομένου ὕλικου καὶ, μολοντί τὸ ὅλον τοῦτο ἔργον ἔκ. Κρουμπάχερ δὲν προέστηεν ὡς ἴδιον σκοπὸν, ἐν τούτοις ἐντὸς τοῦ στενοτέρου ὁρίου τῆς οἰκείας συλλογῆς τοῦ αὐτοῦ προβλήματος πλήρη τὴν λύσιν ἔδωκε.

Διὰ βραχέων δίδομεν μικρὰν ἀνάλυσιν ἔδε τοῦ συντάγματος τοῦ συγγραφέως ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ καθόλου περὶ τῆς ὑπὸ βυζαντινῶν λογίων παραδόσεως τῶν δημῶδων τούτων παροιμιῶν ζήτημα, ὅπερ διόλου δὲν εἶνε τόσον βαθύ φιλολογικόν, ὥστε νὰ μὴ ἐνδιαφέρῃ ἀπλῶς πάντας τοὺς φιλόστοργους καὶ θυραθεν πῶς φιλολογοῦντας.

Εἶνε ἀναμφιβόλον ὅτι λόγιός τις ἐκ τῶν ἰδικῶν μας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — ἴσως κατὰ τὴν 10. ἑκατοντ. ἴσως καὶ ὀλίγον ἀρχήτερα — ὄχι τόσον σχολαστικός καὶ ἄνευ οἰκείου πνεύματος, ὡς συνήθως περὶ τῶν «Βυζαντινῶν» φρονούμεν, συνέλαβε τὴν εὐτυχῆ ἰδέαν νὰ συλλέξῃ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ τὰς συντόμους ἐκείνας, πλὴν συχνὰ ὠραίας καὶ πρακτικῶς ιδέας περιλειπούσας ρήσεις τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἃς καλοῦμεν παροιμίας, ν' ἀπαρτίσῃ ἐκ τούτων εὐμέθοδον συλλογὴν καὶ νὰ ἐκδώσῃ εἰς κοινὴν ἀνάγνωσιν φαίνεται ἢ καὶ πρὸς ἀκαδημαϊκὴν μελέτην. Συλλογὴ παροιμιῶν ὡς φιλολογικὴ ἐργασία δὲν ἦτό τι νέον, διότι καὶ ἐν τούτῳ προηγήθησαν τὰ ἐπιστημονικὰ ἐγχειρίδια τῶν ἀλεξανδρινῶν σοφῶν καὶ τῶν μεταγενεστέρων αὐτῶν διαδόχων, ἐπὶ τῆς παραδόσεως τῶν ὑποίων ἐστηρίχθη πᾶσα ἡ ἐπιστημονικὴ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἐργασία. Ἀλλὰ νέον τι ἦτο, καὶ τι μάλιστα πολὺ σπουδαῖον, ὅτι ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος λόγιος ἀφῆκεν ἐν συνειδήσει κατ' ἄκρην τὰς πρῶην γραπτὰς πηγὰς καὶ ὁ ἴδιος ἐμελέτησε τὸ ζήτημα καὶ συνέλεξε ἐκ τοῦ ἡμογλώσσου καὶ ἡμαίμονος λαοῦ τὸ ὕλικόν τοῦ βιβλίου του. Ὑπῆρχε λοιπὸν μία φιλολογία δημῶδης, ἐκ τοῦ λαοῦ πηγάζουσα καὶ τὴν πραγματικὴν τούτου γλῶσσαν ὡς ὄργανον αὐτῆς μεταχειριζομένη, φιλολογία ἐθνικὴ ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, διότι δὲν ἤσκειτο ἀπλῶς εἰς τὸ σχολεῖον κατὰ τὰ παραδεδομένα, οὐδὲ παιδιὰ τις ἦτο, ἀλλὰ τὴν συστηματικὴν ζῶσαν γνῶσιν ἐπέδωκε κατὰ τὰ παλαιὰ ὑποδείγματα, διάφορος δὲ διὰ τοῦτο τῆς ἀφελεστερας ἐκείνης τῶν τοῦ λαοῦ συγγραφέων, ἧτις εἰς ὅπως ἀλλοίαν μετὰ ταῦτα ἀνάπτυσιν ἔφερε. Καὶ ποῖα μὲν ἄλλα ἀντικείμενα ἔστυρεν εἰς τὸν κύκλον αὐτῆς ἢ νέα αὐτῆς φιλολογία, δὲν γνωρίζομεν — ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον — ἀλλ' ἐν τῇ παροιμιολογίᾳ ἐφύτευσε γόνιμα σπέρματα, ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς σήμερον καρποῦς τινὰς ἀπολαμβάνομεν.

Τῶ ὄντι εἰς κᾶπως ὑστέρους χρόνους εὐρέθησαν καὶ ἄλλοι φιλομαθεῖς, ἐρασταὶ τῆς φιλολογίας ἐκείνης, οἵτινες ἐζήτησαν κατὰ τὰς τάσεις του ἑκαστος νὰ καρπωθῶσι πρὸς τινὰ ἴδιον σκοπὸν τὴν ἀρίστην ἐργασίαν τῶν προγενεστέρων ἐκείνων ἀνδρῶν καὶ ἐγίναν οὕτως οἱ πρώτοι κληρονόμοι καὶ κληροδοταὶ ἄμα αὐτῆς πρὸς ἡμᾶς Θεολόγοι οὗτοι ἦσαν καὶ φιλόλογοι. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, οἵτινες παντοῦ ἄλλου μᾶλλον ἐζήτουν νὰ εὐρωσὶ τὰς ἀποδείξεις τῆς ἱεράς τῶν θρη-

σκείας παρὰ εἰς τὸ θεῖον βιβλίον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἀντελήφθησαν ὡς εὐρήματος τῶν παροιμιῶν ἐκείνων ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ πίστει ὅτι ἐν αὐταῖς κρύπτονται μυστηριώδεις δογματικαὶ ἀλήθειαι, καὶ μὲ ὄλην τὴν σοβαρότητα ἐδαπάνησαν χρόνον καὶ χάρτην, ὅπως ἐρμηνεύσωσιν αὐτὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Διεσώθησαν δὲ δυστυχῶς μέχρις ἡμῶν τὰ μαρολογήματα ταῦτα, παραληφθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Σάβα εἰς τὸν 5. τόμον τῆς μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης. Οἱ δὲ φιλόλογοι, ὧν δυστυχῶς τὰς φρονιμωτέρας σκέψεις εἶχαν παραβλάψῃ τούτο μὲν οἱ διὰ τὰς ἐπελθούσας δεινὰς περιστάσεις παρὰ πολλὴν ἐπιρροὴν ἀπεκτήσαντες θεολόγοι, τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ 12 αἰῶνος ἀντιδραστικοί, οἱ συγγραφεῖς τῆς ἀναγεννήσεως, οἱ ἀγερῶχος καταπολεμησάντες πᾶσαν ἐπικρατίαν τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας, ὄργανον ἐχούσης τὴν ἐκαθημαξουμένην καὶ ἀδημοκοπούμενην ζῶσαν καὶ πραγματικὴν τοῦ ἔθνους γλῶσσαν, οἱ φιλόλογοι, λέγομεν, ἐπρόσεξαν μὲν εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ πολυτίμου ἐκείνου ὕλικου, δὲν ἐσεβάσθησαν ὅμως εἰ μὴ ἐν μέρει μόνον τὴν ὠραίαν μορφήν. Ὅπως δὲ ποτε κατὰ πρώτιστον λόγον εἰς τούτων τῶν ἀνδρῶν τὰς ἐργασίας — τὸ ὄνομα τοῦ Μαξίμου Πλανοῦδη ἐξέχει μεταξὺ αὐτῶν — ὀφείλομεν τὰς περιωρισμένας περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γνώσεις μας.

Ἀκριβῶς δὲ εἰς τὴν κριτικὴν διασάφην τῶν διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης περισθεθέντων λειψάνων τοῦ χωρὶς ἀμφιβολίαν σημαντικοῦ σώματος τῶν ἐκ τοῦ μέσου αἰῶνος ἑλληνικῶν παροιμιῶν παρέσχεν ὁ Κ. ἀξιολογώτατη συμβουλή. Αὐτὸς διέκρινε τὴν δι' ἀριθμοῦ τινος χειρογράφων διήκουσαν κοινὴν παράδοσιν παλαιότερας τινὸς ἐπιστημονικῆς μεγάλης δημῶδων παροιμιῶν συλλογῆς, ἀνεύρε τὸν γνήσιον ἀρχικὸν χαρακτῆρα τῶν κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ μέτρον ἐν τῇ περιεκτικωτέρᾳ τοῦ Πλανοῦδη συλλογῇ ἐπὶ τὸ σχολαστικώτερον διασκευασθεῖσων παροιμιῶν καὶ μετ' ἀκριβείας διεξήλθεν ὅτι δύναται νὰ παράσχῃ στήριγμα τι πρὸς χρονολογικὸν ὄρισμόν τῆς ἀρχικῆς συλλογῆς. Καὶ αὐτὸς ὁ Κρουσίος εἰς ταῦτα οὐδὲν προσέθηκε, μᾶλλον δὲ περὶ τὴν ἀκριβῆ ἐρευναν ἀπλῶς τῶν τὴν συλλογὴν τοῦ Πλανοῦδη περισσεύσαντων χειρογράφων κατέγινε καὶ ἐπιτυχεῖς τινὰς διορθώσεις διὰ τοῦτο ἐποίησε, συνάμα δὲ τοὺς ἀρχαίους, ὅπου ἦτο δυνατόν, μετὰ φιλολογικῆς δεινότητος εἰς παραβολὴν ἀνεδίφησεν. Ὁ Κούρτς, ὅστις ἡμολογητέον ὅτι ὅπως ἀσύντακτον τὸ ὕλικόν παρὰ τοῦ Πικκολόμινη παρέλαθεν, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῶν σήμερον ἐν χρήσει παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ παροιμιῶν καὶ τὴν στενὴν συγγένειαν τούτων πρὸς ἐκείνας κατέδειξε. Διότι τοῦτο εἶνε, ὅπερ τερπνὸν ἄμα καὶ διδακτικὸν καθιστᾷ τὸ φιλολογικὸν τοῦτο ζήτημα, ὅτι ἀλάνθαστα τεκμήρια μᾶς παρέχει περὶ τῆς διηγενοῦς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς 5. ἡδὴ μετὰ Χριστὸν ἑκατοντ. μέχρι τῆς σήμερον παραδόσεως καὶ τοῦ ἕκτοτε ἀδιαφθόρου μέχρι τῆς ὥρας παραμείναντας, καίπερ φρικωδῶς ἀκρωτηριασμένου, ἐθνικοῦ αὐτοῦ σχηματισμοῦ, ἀφοῦ ἀπαξ ὑπὸ τὰς πολιτικὰς ιδέας τῆς νέας Ρώμης καὶ τὰς ἠθικὰς τοῦ ἀνατολικοῦ χριστιανισμοῦ διεπλάσθη ὡς διετελέσθη.

Πῶς δὲν θ' ἀναγνώσωμεν μὲ ἡδονὴν καὶ ὑπερηφάνειαν ὅτι εἰς τὴν παροιμίαν, ἣν μετὰ χάριτος ἄμα καὶ κριτικῆς ἀυστηρότητος δ. κ. Κ. ἀναλύει (ιδ. σελ. 61): κἀμνεὶ ὁ πίθος κ' ὁ βογὸς κ' ἀκούει ἢ κυρὰ καματερὴ μία γνώμη τοῦ Ἐπιχάρμου ἀώζεται, ἥτις διὰ τῶν αἰώνων μεταπλαττομένη ἐν τῇ διακυβῆτι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐθνικῆ συνειδήσει εἰς τοὺς ὑστάτους τοῦ μεσαιωνοῦ χρόνους παρεδόθη, ἔλαβε δὲ οὕτως τὸν γνησίως νεοελληνικὸν αὐτῆς γλωσσικὸν τύπον, διασώζουσα ἐν τούτοις πάντοτε λέξεις δημοτικῆς μὲν πάντως τότε, συνάμα δὲ χαρισιστάτας ἀρχαίας; (πρὸς τὸ κἀμνεὶ ἐν τῇ ὁμηρικῇ του σημασίᾳ, τὸ πίθος ἐν τύπῳ γνωστοτέρῳ τοῦ σημερινοῦ, τὸ ἀκούει ἐν ἀρχαίᾳ ἐκδοχῇ καὶ ἐν σπάνιον σικελιωτικῶν διαλεκτικῶν λείψανον, τὸ βογὸς, καὶ σήμερον φαίνεται ὅχι ἀγνωστον, ἐπὶ τῇ σημασίᾳ τοῦ σιτοδόλιον). Πῶς νὰ μὴ αἰσθανθῶμεν θαυμασμόν καὶ σέβας πρὸς τοὺς μεσαιωνικοὺς ἐκείνους πατέρας καὶ προπάππους, οἵτινες τόσον ἐκφραστικῆν γλῶσσαν ἐλάλουν, καὶ ἥδη ἐθάρασαν νὰ γραψῶσι, καθαρῶς μὲν πλέον δημῶδη νεοελληνικὴν κατὰ τὴν μορφήν, διασώζουσαν ὅμως τόσον πιστῶς ἀκόμη τὸ λεξικὸν τῶν εἰδωλολατρῶν προγόνων; Πῶς νὰ μὴ συμπαθήσωμεν πρὸς αὐτοὺς, κινουμένους ἀκριβῶς ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ τῶν σκέψεων καὶ αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν ἡμεῖς σήμερον ἐμπνεόμεθα, καὶ ὅμως πολὺ παλαιότερους ἀπὸ ἡμᾶς καὶ γνησιωτέρους κατὰ τὸ αἷμα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς παραδόσεις γόνους τοῦ ἀρχαίου ἔθνους;

Τὴν προσοχήν μας ἐλκύει δ. κ. Κ. καὶ εἰς ἄλλο σημείον τῆς μελέτης του, ὅπερ ἐπίσης αὐτὸς πρῶτος διελεύσανε. Πρόκειται περὶ τῆς μετρικῆς ποιτικῆς τῶν παροιμιῶν, αἵτινες φαίνεται πᾶσαι ἐν μέτρῳ ἐλέγαντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, οὐχὶ ὅμως ἀβλαβεῖς ὡς πρὸς τοῦτο μᾶς παρεδόθησαν εἴτε ἐξ ἀβλεψίας τῶν ἀντιγραφῶν εἴτε ἐνεκὰ τῶν γλωσσικῶν μεταβολῶν, ἅς ἰδίᾳ κ' ὑπὸ τοῦ Πλανούδη συλλεγεῖσθαι ὑπέστησαν. Διότι ὁ λόγιος οὗτος τόσον ὀλίγοι φαίνεται καταλάμβανε τὴν χάριν τῶν δημῶδων τούτων ῥήσεων, ὥστε διὰ τὸν πολὺν πρὸς τὴν ἀκαθαρεύουσάν» ζῆλον—ὅμοια ὡς ἐάν ἦτο σημερινὸς Ἕλληνας—μετέβαλεν αὐτὰς εἰς τὴν γραφομένην, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ ἐφθειρεν ὅλην τὴν φυσικὴν τῶν καλλονῶν. Τοιοῦτοτρόπως μετέβαλε π. χ. τὴν παροιμίαν: ἡ σκύλα μας σπουδάζουσα τυφλὰ κουτσούδια ἐγέννησε (σήμερον: ἡ σκύλα ἀπὸ τῆ βιάσι της γεννάει στραβά κουτάβια) εἰς τὸ: ἡ κύων ἐπειγομένη τυφλὰ σκυλάκια τέτοκα. Ἐπίσης τὸ: ὄλον τὸ βόειδιν ἔφαγε κ' εἰς τὴν οὐρὰ ἀπεστάθη (σήμερον: ὄλον τὸ βόειδ' ἔφαγαμε καὶ στὴν οὐρὰ ποστάσαμε) εἰς: ὄλον τὸν βοῦν ἔφαγε, κατὰ δὲ τὴν κέρκον ἀπηγόρευσε. Τὸ: κλέπτῃς κλέπτῃ φουσκωτὰ λουκάνικα πωλεῖ εἰς: κλέπτῃς κλέπτῃ πεφουσκωμένους ἀλλάντας ἐπίπρασκεν. Τὸ: τὸν αἰείδαρον ἐκούρευαν κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη λούλιζεν εἰς: ἐνθεν μὲν ὄνος ἐκείρετο, ἐπὶ θάτερα δὲ λούλιζεν.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

—α—

Ἡ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΥΑΣΝΑΙΑ ΠΟΛΙΑΝΑΣ

(ὑπὸ τοῦ κόμητος Λέοντος Τολστόϊ.)

(Συνέχεια)

Ὁ διδάσκαλος πάντοτε, ἀκουσίως πῶς, κλίνει εἰς τὸ νὰ ἐλλέγη τὴν μεθοδὸν ἐκείνην τῆς διδασκαλίας, ἥτις φαίνεται ἀνεπιτήδεω δι' ἑαυτὸν. Ὅσον ἡ μεθοδὸς εἶνε ἀνεπιτήδεω διὰ τὸν διδάσκαλον, τοσοῦτον εἶνε ἀκαταλληλοτέρα διὰ τὸν μαθητὴν. Ἡ καλλιτέρα μεθοδὸς εἶνε ἡ εὐχαριστοῦσα περισσότερο τοὺς μαθητάς.

Οἱ τρεῖς οὗτοι νόμοι τῆς διδασκαλίας ἀπεδείχθησαν ἀληθεῖς διὰ τοῦ μάλλον ἀναμφισβητήτου τρόπου ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ὑασνάια Πολιάνας, διὰ τὴν μηχανικὴν ἀνάγνωσιν. Χάρης εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ Σχολῇ πνεῦμα, ἡ ἀνάγνωσις αὕτη ἐπέσειν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐπανοδὸν τῶν παλαιῶν μαθητῶν ἐκ τῶν ἀγροτικῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ κυριώτερον εἶνε τὸ ἐξῆς: Ἡ ἀνάγνωσις τῶν διηγημάτων, ἥτις ἐμελλε νὰ καθιερώσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μηχανικῆς ἀναγνώσεως, ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ πρόοδοι ἦσαν μηδαμηναί, καὶ ὅτι ἐν διαστήματι πέντε ἐβδομάδων, οὔτε κατὰ βῆμα προὐχώρησαν οἱ μαθηταί, πολλοὶ μάλιστα καὶ ὀπισθοχώρησαν. Ὁ καλλίτερος μαθηματικὸς τῆς πρώτης τάξεως, ὁ Ρ., ὅστις ἐξῆς τὰς τετραγωνικὰς ρίζας διὰ μόνου τοῦ συλλογισμοῦ, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τόσον ἀπέμαθε ν' ἀναγνώσκῃ, ὥστε, εἶδει ν' ἀναγνώσκῃ τις μαζῇ τοῦ συλλαβίζων.

Ἀφήκαμεν ἐδῶ τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις ἀνάγνωσιν, καὶ ἤρξαμεν νὰ βραχνίζωμεν τὸν ἐγκέφαλον μας, ὅπως ἀνακαλύψωμεν ἐν καταλληλῳ συστήματι μηχανικῆς ἀναγνώσεως. Ἀλλ' ἐνῶ ἐζητοῦμεν, ἡ ἀκόλουθος μεθοδὸς ἐσχηματίζετο ἀφ' ἑαυτῆς. Κατὰ τὰς ὥρας τὰς ἀφιερωμένας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ἥτις κατ' ὄνομα μόνον διεηρέτο εἰς μηχανικὴν καὶ προοδευτικὴν, οἱ ὀλιγώτερον καλοὶ μαθηταί, ἀνὰ δύο, λαμβάνοντες ἐν βιβλίον (κάποτε τοὺς μύθους, κάποτε τὸ Εὐαγγέλιον ἢ ἐγγχειρίδιον ἁσμάτων, ἢ κάμμίαν ἐφημερίδα γεγραμμένην εἰς δημῶδη γλῶσσαν) ἀνεγίνωσκον ἑαυτοῦ μόνον χάριν τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀναγνώσεως, ὅπως μηχανικῶς ἀλλ' ὁσάκις ἡ προσοχὴ τῶν ἐπιστάτων ἐπὶ τινος μύθου, ἀνεγίνωσκον μετὰ πλήρους κατανοήσεως τῆς ἐννοίας, καὶ ἐζήτουν νὰ τοὺς ἀκούσῃ ὁ διδάσκαλος—καίτοι ταῦτα συνέβαινον ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς μηχανικῆς ἀναγνώσεως. Ἐνίοτε μαθηταί, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ χειρότεροι, ἐλάμβανον ἀνὰ χεῖρας τὸ αὐτὸ βιβλίον πολλάκις κατ' ἐπανάληψιν, ἠνοίγον τὴν αὐτὴν σελίδα, ἀνεγίνωσκον ὁμοῦ τὸν αὐτὸν μῦθον, καὶ τὸν ἐμάνθανον ἐκ στήθους αὐ μόνον χωρὶς νὰ προκληθῶσιν εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ διδασκάλου. Ἠρχοντο κάποτε νὰ παρακαλέσωσι τὸν διδάσκαλον, καὶ πρὸ

πάντων οἱ μεγαλιέτεροι, ὅπως ἀναγνώσωσι μετ' αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς δευτέρας τάξεως, οἱ καλλίτερον ἀναγινώσκοντες δὲν ἀγαπῶσι ν' ἀναγινώσκωσιν ὁμοῦ. Ἐτι δὲ ὀλιγώτερον ἀναγινώσκουσι μηχανικῶς: εἰν δὲ μαθάνωσιν ἐκ στήθους τίποτε, τοῦτο εἶνε ποίημα μάλλον, οὐχὶ δὲ πεζὸς λόγος.

Παρὰ τοῖς μεγαλιέτεροις τὸ αὐτὸ φαινόμενον παραγεται, μετὰ τινος παραλλαγῆς, ἥτις μ' ἐξέπληξε τὸν παρελθόντα μῆνα. Κατὰ τὴν ὥραν αὐτῶν τῆς προοδευτικῆς ἀναγνώσεως, τοῖς δίδεται ἐν βιβλίον ὅσον δῆποτε. Τὸ ἀναγινώσκουσιν ἀλληλοδιαδόχως, ἐπειτα δὲ, ὅλοι ὁμοῦ ἀφηγοῦνται τὴν ἐννοίαν του. Μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον ταῦτο ἦλθε καὶ τις μαθητῆς ἀξιοσημείωτος, ὁ Τσ., ὅστις εἶχε σπουδάσει ἐπὶ διετίαν παρὰ τῷ ἐφημερίῳ, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερτέρει τοὺς ἰδικούς μας κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἀνεγίνωσκον ἐπίσης καλῶς, ὅσον καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι. Οὕτως, ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προοδευτικῆς ἀναγνώσεως, οἱ μαθηταί δὲν ἐνόουν ὀλίγον, εἰμὴ ὁσάκις ὁ Τσ. ἀνεγίνωσκε: τότε δὲ, ἕκαστος αὐτῶν ἤθελε ν' ἀναγνώσκῃ. Ἀλλ' ἄμα ὡς ἤρχιζε τὴν ἀνάγνωσιν ἀδέξιός τις ἀναγνώστης, πάντες ἐξέφραζον τὴν δυσἀρέσειάν των, καὶ πρὸ πάντων ὅταν ἡ ἱστορία ἐτύγχανε νὰ εἶνε ἐνδιαφέρουσα. Ἐγέλων, παρεξέτρεποντο, ὁ κακὸς ἀναγνώστης ἠρυθρία ἐξ ἐντροπῆς, καὶ ἠγείροντο συζητήσεις ἀτελετηταί. Τὸν παρελθόντα μῆνα εἰς τῶν μαθητῶν ἐδήλωσεν, ὅτι πάσῃ θυσίᾳ θὰ κατώρθου νὰ ἀναγνώσκῃ ὡς ὁ Τσ. Οἱ ἄλλοι ἀνέλαβον τὴν αὐτὴν ὑπόσχεσιν, καὶ πάραυτα ἡ μηχανικὴ ἀνάγνωσις ἀπέθη σπουδὴ προσφιλῆς. Ἐπὶ μίαν ὥραν, ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν πολλάκις, ἔμενον καθήμενοι, χωρὶς νὰ ἀποσπασθῶσιν ἐκ τῶν βιβλίων, ἄτινα δὲν ἐνόουν. Ἠρχισαν νὰ μετακομίζωσι τὰ βιβλία εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ ἐντὸς τριῶν ἐβδομάδων ἐποίησαν προόδους, τὰς ὁποίας οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ περιμένῃ.

Μὲ αὐτοὺς, συνέθη τὸ ἀντιθετὸν ἐκείνου τὸ ὅποιον συνήθως συμβαίνει μὲ τοὺς γινώσκοντας τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν. Συμβαίνει τὸ ὄντι πολὺ συχνά, νὰ μαθάνωσι ν' ἀναγινώσκωσι, χωρὶς νὰ ἔχωσιν οὔτε ν' ἀναγνώσωσι τίποτε οὔτε νὰ ἐννοήσωσι. Ἐνταῦθα συνέθη, ὥστε, οἱ μαθηταί, οἵτινες ἐμαθον τί ἔχουσι νὰ ἀναγνώσωσι καὶ νὰ ἐννοήσωσι, ἔσπεροντο δὲ μόνον ἀσκήσεως, εὐρον μόνον τῶν τῶν ταχέων ἀνάγνωσιν.

Σήμερον, ἐγκατελείψαμεν ἐντελῶς τὴν μηχανικὴν ἀνάγνωσιν. Τὰ πράγματα τυμβαίνουσιν ὡς περιεγράψαμεν ἀνωτέρω. Ἀφῆθη εἰς ἕκαστον μαθητὴν ἡ ἐλευθερία νὰ μεταχειρισθῇ τὰ συστήματα ἄτινα τῷ ἀρέσκουσιν: εἶνε δὲ ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν μεταχειρίζεται ὅλα τὰ γνωστὰ εἰς ἐμὲ συστήματα:

α') Τὴν μετὰ τοῦ διδασκάλου ἀνάγνωσιν.

β') Τὴν μηχανικὴν ἀνάγνωσιν.

γ') Τὴν μετ' ἀποστρίψεως ἀνάγνωσιν.

δ') Τὴν κοινήν ἀνάγνωσιν, καὶ

ε') Τὴν ἀνάγνωσιν συν τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἐννοίας τοῦ ἀναγινωσκόμενου.

Τὸ πρῶτον, τὸ ὅποιον μεταχειρίζονται ὅλοι οἱ μητέρες, εἶνε μάλλον διδασκαλικὴ οἰκογενειακὴ παράστημα σχολειακόν. Ὁ μαθητῆς ἐργεται καὶ παρακαλεῖ τὸν διδάσκαλον ν' ἀναγνώσῃ μετ' αὐτοῦ. Ὁ διδάσκαλος ἀναγινώσκῃ συλλαβίζων καὶ προσφέρων ἀνὰ μίαν τὰς λέξεις. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη μεθοδὸς ἣν τὸ παιδίον ζητεῖ πρὸ πάσης ἄλλης, καὶ ἥτις ὑπ' οὐδεμιᾶς ἄλλης δύναται ν' ἀντικατασταθῇ.

Τὸ δεύτερον σύστημα συνίσταται εἰς τὴν μηχανικὴν ἀνάγνωσιν. Ὁ μαθητῆς, μαθὼν ἥδη ν' ἀναγινώσκῃ χωρὶς νὰ συλλαβίζῃ, καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἀναγνώσεως, καὶ λαμβάνων τὸ βιβλίον, ἀναγινώσκῃ μόνος του ὅσον δύναται, χωρὶς οὐδεὶς νὰ τὸν βοηθήσῃ ἢ νὰ τὸν διορθώσῃ. Οὕτως, ὁ μαθητῆς ἐξοικειοῦται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς ἀναγνώσεως.

Τὸ τρίτον σύστημα συνίσταται εἰς τὸ μαθάνειν ἐκ στήθους τὰς προσευχὰς, τὰ ποιήματα, καὶ ἐν γένει μίαν σελίδα δλόκληρον, καὶ ἀναγινώσκῃ ἐκ τοῦ βιβλίου ὅτι ἐμαθῆ τις ἐκ στήθους.

Τὸ τέταρτον σύστημα εἶνε ἡ κοινὴ ἀνάγνωσις, ἥτις ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ὑασνάια Πολιάνας ἀφ' ἑαυτῆς ἐθελειώθη. Ἐκτελεῖται δὲ ὡς ἐξῆς: Καθηνταί οἱ μαθηταί ἀνὰ δύο καὶ ἀνὰ τρεῖς ἐμπροσθεν τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἀναγινώσκῃ ὁ εἰς γωνίᾳ τῇ φωνῇ, παρακολουθοῦσι δὲ καὶ διορθοῦσιν αὐτὸν οἱ ἄλλοι. Τινὲς τῶν μαθητῶν δὲν ἀγαπῶσι τὴν τοιαύτην ἐν κοινῷ ἀνάγνωσιν, μὴ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην αὐτῆς.

Καὶ τέλος, τὸ πέμπτον σύστημα εἶνε ἡ προοδευτικὴ ἀνάγνωσις, δηλαδή ἡ ἀνάγνωσις βιβλίων μελετωμένων μετὰ ζήλου, συν τῇ πλήρει κατανοήσει τῶν ἀναγινωσκόμενων.

Ὅλα τὰ συστήματα ταῦτα εἰσῆχθησαν μόνον τῶν ἐν τῇ σχολῇ, καὶ αἱ πρόοδοι, ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνός, ἦσαν ἥδη σημαντικαί.

(ἀκολουθεῖ)

ΔΠΟ ΒΙΕΝΝΗΣ ΕΙΣ ΚΩΝ)ΠΟΛΙΝ

Ἐκ Τσαριβρόδης, κατὰ τὰ σερβοβουλγαρικὰ σύνορα, ἀγγέλλεται ὅτι τῇ 8 Ἀπριλίου ἐφθασεν ἐκεῖ ἐκ Σοφίας ὁ πρῶτος σιδηροδρομικὸς συρμός, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι ἡ ἀνατολικὴ γραμμὴ τῆ ἀπὸ Βιέννης εἰς Κωνσταντινούπολιν σιδηροδρόμου ἀπεπερατώθη, τῇ δὲ 13ῃ Μαΐου πρόκειται νὰ κυκλοφορήσῃ ὁ πρῶτος μεταξὺ Βελιγραδίου καὶ Κωνσταντινουπόλεως κατ' εὐθεῖαν συρμός. Ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις σκοπεῖ νὰ ἐκμεταλλεῖθῃ διὰ λογαριασμόν τῆς τὸ βουλγαρικὸν τμήμα τῆς γραμμῆς ταύτης, ἀν καὶ αἱ εταίρικαι αἱ ἐκμεταλλούμεναι τὸ σερβικὸν καὶ τὸ τουρκικὸν τμήματα προσηνέχθησαν ν' ἀναλάβωσι καὶ ἐκείνην τὴν ἐκμετάλλευσιν.

ΤΟ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ

Αναμνήσεις ρώσου διδασκάλου

(Υπό Ίβαν Μπουκανάφ)

(Συνέχεια)

ΣΤ'

Εν τῇ οἰκίᾳ ἐκινήθησαν, ἠκούσθη κρότος σύρτου, μάχαϊρα ἔπεσε, καὶ δυστροπος φωνὴ ἀνέκραξε.

— Ὀλοένα τὰ δίνωμεν εἰς ὄλους τοὺς ζητιάνους τοῦ περὶ τοῦ ἐδῶ!

Γυναικεῖα φωνὴ ἀπεκρίθη.

— Εἶναι ὁ πρῶτος σήμερα, καὶ θὰ ἴναι ἀμαρτία νὰ μὴ τοῦ δώσωμε.

Ὁ Μαξιμάκας ἦτο περιπόρφυρος εἰς αἰσχύνῃς. Ἐπὶ τέλους, τὸ παράθυρον ἠνεύφη χεῖρ τις τῶ ἔπεισε τεμάχιον ἄρτου.

— Πάρε, μπάρμπα, γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, εἶπε νεαρὰ φωνή.

Ὁ Μαξιμάκας ἔλαβε τὸν ἄρτον, ἐποίησε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἀπειμακρύνθη. Τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνη ἦτο τυχερὸς, διότι οὐδεὶς σχεδὸν τῷ ἤρνηθη. Μόνον εἰς τρεῖς οἰκίας τῶ ἀπεκρίθησαν τραχέως.

— Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ψωμί.

Περὶλυπος ἀφίκετο εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ χωρίου καλύβην. Αἱ γυναῖκες ἀπουσίαζον, τὴν δὲ ἐλεημοσύνην τῶ ἔδωκεν ἄνθρωπος, ὅστις παρετηρήσας αὐτὸν κατὰ πρόσωπον.

— Σὺ εἶσαι, Μαξιμάκα!... εἶπε.

Ὁυτος ἀνεσκήρτησεν, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνεγνώρισεν τὸν Δημήτριον, συγγενὴ τοῦ, πολλάκις ἐλθόντα εἰς τοὺς ἄμμους.

— Ναί, ἐγὼ εἶμαι, μπάρμπα Δημήτρη!

Ἐκλασε καὶ τὰ δάκρυά του ἀπεκάλυπτον τοὺς πόνους τοῦ, τὴν ἀποπνίγουσαν αὐτὸν αἰσχύνῃν, τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ὄγγιόν του, τὸν οἶκτον τοῦ πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ καὶ τὰ τέκνα του. Διηγῆθη τὰ δυστυχήματά του, καθὼς καὶ ὅτε ἐγνώριζεν ἂν ἀναγνώσκῃ καὶ νὰ γράψῃ. Ἀκούσας ταῦτα, ὁ θεὸς τὸν εἰσήγαγεν ἔχεν ἀνάγκη νιν εἰς γράψῃ πρὸς τὸν υἱὸν του, στρατιώτην ὄντα, καὶ ἵνα τῶ ἀναγνώσῃ αὐτὸς τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν του. Παρὰ τὰς ἀρνήσεις τοῦ τὸν ἠνάγκασαν νὰ φάγῃ θερμὸν τι, ὅπερ ἀπὸ ὀκτῶ ἡμερῶν εἶχε νὰ τῶ συμβῇ.

Ἐπανῆλθε τὴν ἐσπέραν, ἔφερε τὴν σάκκον εἰς ὃ δωμάτιον καὶ ἐξήγαγε κάτῳθεν τῆς τουλούπας τοῦ τὰ καλλίτερα τεμάχια, εἴνα εἶχε θέσει ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ ἵνα τὰ διετηρήσῃ θερμά. Τὸ ἄρρον ἐρρίφθη ἀπλήστως ἐπὶ τῆς τροφῆς. Ἡ Αἰκατερίνη ἔκοψεν ὀλίγον ἄρτον λέγουσα.

— Νὰ λοιπὸν ποῦ κατηντήσαμεν!

Ὁ Μαξιμάκας ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον καὶ ἐπέρασε τὴν χειρὶδα τοῦ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἐκτοτε πολλάκις μετέβη εἰς τὰ γειτονικὰ ἔξωρα ἵνα συλλέξῃ ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνῆθη ἐπὶ μακρὸν νὰ φυλάξῃ τὸ μυστικὸν του. Τὸν ὤκτειρον, χωρὶς νὰ τῶ δεικνύωσιν ὅτι τὸ ἐγνώριζον. Ἡμέραν τινὰ μόνον συναντήσας τὸν πενθερὸν τοῦ κατ' ὄδον, τὸν ἤκουσε ψιθυρίζοντα μεταξὺ τῶν ὀδόντων του.

— Λέγουν πῶς ζητιανεύεις.

— Ἀλήθεια, πατέρα, ζητιανεύω.

— Βλέπεις ποῦ κατανατῆί κἀνεὶς ὅταν δὲν ἀκούῃ τὸν πατέρα του!

Ἡ Ματρώνα, μαθοῦσα ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἐγένετο ἐπαίτης, ἔκλαυσεν, ἀλλ' οὐδὲν ἠνυῆθη νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦ συζύγου τῆς μὴ ἐπιτρέποντος αὐτῇ νὰ ἐξέλθῃ. Οἱ νεαρὸὶ σύζυγοι ἐφαινότο ὅσον τὸ δυνατόν ἄλγώτερον, διότι τὰ βλέμματα τοῦ οἴκτου τῶν ἀγαθῶν γυναικῶν προσέβλαλλον τὴν Αἰκατερίνην.

* * *

Ἡ τεσσαρακοστὴ ἐφθασεν. Ὁ Μαξιμάκας ἐμελέτα τὸ δεύτερον μέρος τῆς Ἀριθμητικῆς. Δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκη νὰ κρύπτηται τούναντίον αἱ γνώσεις τοῦ τῶ ἀπέφερον ὀλίγα κέρδη. Ἐγραφεν ἐπιστολάς διὰ τοὺς χωρικοὺς, τὰς ὁποίας τῶ ἐπλήρωνον τρία ἢ πέντε κοπέκια, ἐνίοτε. Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ὁ δημοτικὸς γραφεὺς ἐμέθυσε, τὸν ἀντικατέστησε. Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων κερδῶν τοῦ ἤλπιζε νὰ κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν του. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαίον ἐδίδασκεν εἰς τὴν σύζυγον τοῦ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν ἕως τότε μόνον νὰ συλλαβίζῃ ἐγνώριζεν αὐτὴ, εἰς τὴν σλαυϊκὴν διάλεκτον, ἐν τῶ ἐκκλησιαστικῶ βιβλίῳ τῆς. Ἐπὶ τέλους, εὗρεν ἐργασίαν, νὰ κόπῃ ξύλα εἰς τὸ διυλιστήριον καὶ ἐλάτθανεν εἰκοσι κοπέκια καθ' ἑκάστην. Ἀλλὰ τὸ μέσον τοῦτο τῆς διατροφῆς ὀλίγου ἐδέχθη νὰ τῶ ἐκφύγῃ, ἄτε μὴ ἔχων πέλκευον ἵνα σχιζῇ τὰ ξύλα! Ὁ Βασίλειος, υποχρεωμένος ὢν νὰ μεταφέρει οἰνόπνευμα εἰς τὴν πόλιν, τῶ ἐδάνεισε τὸν ἰδικὸν του. Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ἠδυνῆθη νὰ ἀγοράσῃ ἕνα, καὶ καλὸν! Ἀλλ' αἱ χεῖρές του ἦσαν φουσκωμέναι καὶ κακῶς ἐκράτουν τὸν πέλκευον ὀλόκληρον τὸ σῶμά του μάλιστα εἶχε φουσκώσῃ. Ἐξηκολούθησε τότεν πολὺ νὰ ἐργάζεται ὥστε ἠσθένησεν. Ἡ Αἰκατερίνη ἐπώλησε τὴν τουλούπαν τοῦ συζύγου τῆς, παρελθόντος τοῦ χειμῶνος, ἵνα ἀγοράσῃ πλιγοῦρι καὶ ἄρτον, ἀλλ' ὁ Μαξιμάκας οὐδὲν ἔρωγε μόνον νὰ πίνῃ ἐξήκει. Τὸ νόσημά του τοσοῦτον ἐχειροτέρευσε, ὥστε κατὰ τὸ Πάσχα ἐνόμισαν ὅτι ἂν ἀποθάνῃ.

Ὁ Μητροφάνης συνακινήθη τέλος πάντων. Ἐπεμψεν εἰς τὰ τέκνα τοῦ αἵτον, λίτρας τινὰς κρέατος (εἶχε σφάζῃ ἕνα βοῦν χάριν τῶν εορτῶν) ἀλλ' ὁ ἴδιος δὲν μετέβαινε καὶ ἠμπόδιζε τὴν σύζυγον τοῦ νὰ μεταβῇ ἵνα ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς. Διηγήρητο τὰς ἡμέρας θρηῶν καὶ ἐπιναλα θάνων πάντοτε τὰ αὐτὰ:

— Αὐτὸς ἔφυγεν ἀπ' ἐμέ!

Ὁ Μαξιμάκας ἐπώθη. Ἡ Αἰκατερίνη μετέβη καὶ καθικέτευσε τὸν ἱατρὸν, ἐλεήμονα ἄνδρα, μὴ ἀποδεχθέντα χρῆματα διὰ τὴν ἐπίσκεψίν του.

— Δὲς του νὰ φάγῃ καλὰ, κυρὰ, εἶπεν ἀναχωρῶν.

Ἡ ἀτυχὴς γυνὴ ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδυνῆθη, ἀνεχυριασασα ὅσα κατεῖχε, μέχοι καὶ τῆς μελλούσης ἐργασίας τῆς.

— Εἶναι ἀμαρτία, Κατερίνη, τῇ ἔλεγεν ἡ σύζυγος τοῦ Βασιλῆ, νὰ τοῦ δίδῃς νὰ τρώγῃ κρέας ταῖς νηστῆσιμαὶς ἡμέραις.

— Ὅθ' ἦτο μεγαλειτέρα ἀμαρτία ἂν ἐπέβαινε καὶ μ' ἄφινη χήρα καὶ τὰ παιδιὰ μου ὄρφανά. Παίρω ἐπάνω μου τὴν ἀμαρτία, καὶ θὰ παρακαλέσω τόσον τὸν Θεὸν ὥστε θὰ μὲ συγχωρήσῃ.

* * *

Κατὰ τὸ Πάσχα, ἐγένετο συνέλευσις τῆς κοινότητος. Ἀφ' αὐτῶν ἀπεφάσιον περὶ τῶν ὑποθέσεων, ὃ παρεῖρος εἶπε.

— Ἀκούσατε, γέροντες. Ὁ Μητροφάνης ἐδίδωκε τὸν υἱὸν τοῦ χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ τίποτε. Ὁ Μαξιμάκας ζητιανεύει, ἀρρώστησε, ἂν ἀποθάνῃ ἴσως, καὶ ἂν ἀφίση γυναῖκα καὶ παιδιὰ. Καὶ ὅμως ἐδούλεψε καλὰ. Αὐτὸ δὲν εἶναι δίκαιον.

Καὶ οἱ γέροντες ἀπεκρίθησαν.

— Αὐτὸ δὲν εἶναι δίκαιον.

Ἄπαντες ἐπίεσαν τὸν Μητροφάνην, λέγοντες αὐτῶ.

— Ἐχεις ἄρκετὸ χωράφι γιὰ τέσσαρας, καὶ μόνον δύο εἶσθε, οὐ καὶ ἡ γυναῖκά σου. Πρέπει νὰ σπείρῃς τὸ μισθὸ γιὰ τὸν υἱὸν σου.

— Αὐτὸς μὲ ἄφησεν! Ἐγὼ δὲν τὸν εἶδωξα... Ἐπρεπε νὰ ὑπακούσῃ.

Ἐν τούτοις, ἡ συνέλευσις κατῴρθωσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ δώσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ κτήματός του εἰς τὸν Μαξιμάκας, καὶ σπόρον διὰ τὴν σποράν.

— Πῶς νὰ ἐργώσωμεν; Δὲν ἔχομεν τίποτε, καὶ ὁ ἄνδρας μου εἶναι ἄρρωστος ἀκόμη! ἔλεγε θρηνοῦσα ἡ Αἰκατερίνη.

— Πρέπει νὰ ζητήσῃτε βοήθειαν, εἶπεν ὁ πάρεδρος.

Αὕτη ἠκολούθησε τὴν συμβουλήν του. Πολλοὶ ἦλθον ἵνα ἐργώσωσι, νὰ σβαρῖσούν, νὰ σπεύρουν ἀρνηθέντες νὰ λάβωσι τι.

— Εἰξεύρομεν τί ἔχετε. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τ' ἀποδώσῃ... καὶ τότε θὰ μᾶς φιλήσῃτε.

Ἡ Αἰκατερίνη προσεβλήθη: ἀνεχυρίασεν εἰς τὸν κάπηλον τὴν ἀργύραν ἄλυπον τῆς εἰκόνας αὐτῆς (τελευταῖον δῶρον τῆς μητρὸς τῆς). Ἐλαβεν εἰς ἀντάλλαγμα κάδον ρακῆς καὶ προσέφερεν εἰς ἕκαστον.

— Μᾶς συγχωρεῖτε, ἔλεγε, ποῦ δὲν ἔχομεν νὰ εἶς κάμωμε τραπέζι.

Καὶ ἔχαιρέτιζε ταπεινῶς, καταπίουσα τὰ δάκρυά τῆς.

— Μωρὲ τί χουστὴ γυναῖκα! ἔλεγον οἱ χωρικοὶ θαυμάζοντες ταύτην. Τί ὠραῖο ἀνάστημα! Καὶ τί μάτια καὶ φρόδια καὶ χρῶμα!... Καὶ ποῦ κατηντήσῃ!

Ὅταν ἠδυνῆθη νὰ ἐγερθῇ ὁ Μαξιμάκας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰς στέππας τῆς Σαμάρας, ἕνθα ἤθελε νὰ κάμῃ τὴν συκομιδὴν καὶ τὸν θερσιμὸν, βρασιζόμενος ἐπὶ τῆς γυναικὸς του, ἵνα ἐπιμεληθῇ τοῦ αἵτου των, διότι ἐγώριζε πᾶσον αὐτὴ ἦτο φίλος.

Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἀπέθανεν ἡ μητὴρ του. Ὁ Μητροφάνης ἐκ τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀνίας ἤρξατο νὰ πίνῃ, τοῦθ' ἔπερ ἀπὸ τριακονταετίας δὲν εἶχε κάμῃ. Παρημέλησε τὰς ὑποθέσεις τοῦ, ἀφῆκε τὸν σίτον τοῦ νὰ ἐκκοισθῇ καὶ μόνον χόρτον συνέλεξεν, ἐπώλησε δύο ἵππους καὶ ἀπὸ πλουσίου χωρικοῦ οἶος ἦτο, κατέστη πτωχὸς σχεδόν. «Πῶς νὰ μὴ πίνω, ἔλεγεν, ἀφ' οὗ εἶμαι πάντα μόνος, χωρὶς οὗ ἕνα γατὶ σπιτι γιὰ συντροφιά;» Τὸν υἱὸν τοῦ ἐσυλλογίζετο συχνότερον νῦν... Μετ' αὐτοῦ θὰ εἶχε μίαν οἰκοδέσποιναν, τινὰ ἵνα παρασκευάζῃ τὸ δεῖπνον, ἵνα πλύνῃ τὰ πανκὰ, τὰ παιδιὰ θὰ ἐθορδούεν ἐν τῇ καλύβῃ τρέγον α, φωνάζοντα... Ἡμέραν τινὰ μετέβη εἰς τοῦ Βασιλείου. Ὁ Μαξιμάκας, ἡ Αἰκατερίνη καὶ τὰ παιδιὰ ἔρωγον. Χαιρετίσας τὰς εἰκόνας, ὁ Μητροφάνης εἶπε.

— Ψωμί καὶ ἀλάτι (1)!

Ἐἶτα ἐκάθησεν ἐπὶ τινος ἐδωλίου. Ἄπαντες ἐφαινότο στενωχωρημένοι: καὶ ἐσιώπων. Ἐπὶ τέλους ὁ πατὴρ διέκοψε τὴν σιγήν.

— Λοιπὸν, Μαξιμάκα, ἡ μητέρα σου ἀπέθανε. Ἐγὼ ὀλίγον καιρὸ θὰ ζήσω. Ἀγαπῶ σέ, τὴν Κατερίνην καὶ τὰ ἐγγόνια μου... Εἶμαι δυστυχὴς. Ἡ μητέρα σου πρὶν ἀποθάνῃ μ' ἐζώρκισε νὰ σὲ συγχωρήσω. Ἄς λησμονήσωμεν ὅσα συνέβησαν. Ἐλα εἰς τὸν πατέρα σου.

Κατ' ὅσον ὠμίλει ἐνευε χαμαί. Ὁ Μαξιμάκας ἐγερθεὶς τῆς τραπέζης ἐχαιρέτιζε ἐδαφιαίως τὸν πατέρα του. Καὶ αὐτὸς ὑπέφερε πολὺ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἔκλαυον. Ἡ Αἰκατερίνη ἐκλαυετο ὡσαύτως, ὅτε ὁ πενθερὸς τῆς τῇ εἶπεν σιγὰ.

— Καὶ σὺ, κόρη μου, συγχωρήτην με! Σὲ προσέβαλα.

— Καὶ τὰ βιβλία... Πῶς θὰ κάμωμεν; Δὲν εἶμπορῶ νὰ τ' ἀφήσω! ἀνέκραξεν ὁ Μαξιμάκας.

— Ὅθ' ἀκάμῃς, ὅτι θέλεις! Δὲν ἔχω πολὺν καιρὸν νὰ ζήσω.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ Μαξιμάκας ἐπανῆλθε μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ εἰς τὴν πατρικὴν ἐστίαν. Ἡ ἡμέρα παρήλθεν ἐν σιγῇ.

Z.

Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁ βίος ἀνέλαβε τὸν συνήθη ροῦν του. Τὰ παιδιὰ ἐφλούρουν, ἡ Αἰκατερίνη ἤδε καὶ ὁ Μαξιμάκας ἐσυλλογίζετο τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, ἅτινα ἀνεύκα κατὰ νοῦν πρὸ τούτου μακροῦ χρόνου. Εἶχεν ἤδη πολὺν υελετήσῃ, ἐπεθύμει δὲ ὅπως ἐγγράμματός τις τὸν ἐξετάσῃ. Ἐσυλλογίσθη τὸν διδασκαλὸν τοῦ Σβιτισόβο.

Ἡμέραν τινὰ, κατὰ τὰς ἐποτάς τῶν Χριστουγέννων, ἐνεδύθη θερμῶς, ἔλαβε δέσμην βιβλίων καὶ ἄρτον διὰ τὴν ἡμέραν καὶ ἔβη πρὸς τὸ Σβιτισόβο.

Ὁ διδασκαλός, Ἀνδρέας Θεοδώροβιτς Ὀβρουτσὴρ ὄνηματι, κατώκει ἐν τῶ μόνῳ δωματίῳ τοῦ σχολείου, χωριζόμενος ἀπὸ τοῦ σχολείου διὰ λεπτοῦ τείχους. Τὸ δωμάτιον τοῦτο εἶχε τρία ὑαλόφρακτα ρυπαρὰ παράθυρα, πάτωμα ἀραιὰς τὰς σανίδας ἔχον, καὶ τρίζον ὑπὸ τὸ βῆμα. Κατὰ τὸν χειμῶνα ἦτο ψυχρότατον.

(1) Ψωμί καὶ ἀλάτι! ἦτοι: Καλὴν ὄρεσιν!

Ὁ Μαξιμάκας ἀφίκετο περὶ τὴν δεκάτην. Εὖσε τὸν διδάσκαλον πίνοντα ἀπλήστως εἶτο, ἵνα θερμαινῇ. Ἦτο εὖτος εἰκοσάτης περίου νεανίας, ἔχων πρόσωπον κανονικὸν καὶ τιμιότητα ἐμφανῶν, βλέμμα ἡδῶ, παιδικὸν σχεδόν. Ἐμετρία ἀκούον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅστις εἶχεν ἔλθῃ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ καὶ ὅστις ἦτο καθηγητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς ὑπὸ διαικίσεως τοῦ κυβερνήτου. Ὁ Μαξιμάκας κατὰ πρόωτον τὰ ἔχασεν, ἀλλὰ τὸ μετῖαιμα τοῦ Ἀνδρέου Θεοδώροβιτς ἦτο τοσοῦτον εὐμένες καὶ τόσον γλυκὺ τὸ βλέμμα του, ὥστε ἔλαβε θάρρος.

— Κάθησε, ἀδελφέ, κάθησε, εἶπεν ὁ Ἀλέξιος Θεοδώροβιτς, προτεινάς ἔδραν.

Ὁ Μαξιμάκας ἐκάθησεν ἀδείως εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἔδρας του.

— Πόθεν ἐρχῆσαι;

— Ἀπὸ τοῦ Στεροφονέου ἄμμου.

— Ἐνόησας ὅτι δὲν ἦτο ἀπ' ἐδῶ. Πάρε σοῦ, θὰ ζεστὰ θῆς. Ὅθ' ἔκαμες πολὺν ὄρεμον.

— Ἦλθα πεζός;

— Πεζός! Ἐρχεσαι ἀπὸ κανένα;

— Θέλω νὰ σᾶς ζητήσω κάτι.

— Ἀπὸ τὴν κοινότητα, θέλεις νὰ εἶπῃς;

— Ὅχι, ἀπὸ σᾶς.

— Παραδοξὸ! Λέγε, ἀδελφέ. Τί εἶμπορῶ νὰ κάμω διὰ σέ; Θέλεις ἴσως νὰ μάθῃς νὰ ἀναγινώσκῃς;...

— Ὅθ' ἦταν πολὺ ἀργά! ἔχω δύο παιδιὰ, Ὅχι, ἄλλο πρᾶγμα.

Συγκεκινημένος εἰς ἄκρον, ἀφῆκε τὸ κύπελλον τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ εἶπε δειλιῶς.

— Ὁ Θεὸς μ' ἐδοθήσῃ νὰ μελετήσω καὶ αὐτὸ ἔκαμα τρία χρόνια τώρα. Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω ἂν ἔμαθα καλά, διότι κανένα δὲν ἔχω νὰ μὲ δηγήσῃ εἰς τὴν μελέτην μου. Κάνε με, σὲ παρακαλῶ τὴν χάριν νὰ μ' ἐξετάσῃς.

Ὁ Ἀλέξιος Θεοδώροβιτς, ὅστις ἀνεγνώσκον ἐφημερίδα, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ποῦ καλὰ, εἶπεν ὁ Ἀνδρέας Κατ' ἀρχὰς πῆς τὸ σοῦ σου καὶ κάμῃ γρήγορα, διότι εἶμπορῶ νὰ παγώσῃ. Ἄμα τελειώσῃς, θὰ σ' ἐξετάσω, ἀλλὰ διηγῆθητί μου πῶς ἐσπούδασες.

— Ἐσπούδασα πάντοτε κρυπτόμενος, ὡς κλέπτης.

Καὶ ἀφηγήθη τὴν θλιβερὰν ἱστορίαν του πρὸς τοὺς δύο ἀδελφοὺς, συγκινηθέντας πολὺ ἐξ αὐτῆς. Ὁ νεανίας ἐμεγαλύνθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των.

Καὶ οἱ τρεῖς μετέβησαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ σχολείου. Ὁ Ἀνδρέας ὑπέβαλεν εἰς τὸν Μαξιμάκας ἵνα ἀναγνώσῃ ἄρκουτως μακρὸν χωρίον, εἶτα τῶ εἶπε νὰ εἴπῃ τὴν εὐσίαν τοῦτο τῶ ὑπηγόρευσε προβλήματα τινὰ τῆς ἀριθμητικῆς ἵνα τὰ λύσῃ. Ὁ Μαξιμάκας ἀνεγνώσκον καλῶς διηγῆθη κάλλιστα ὅτι ἀνέγνωσεν, ἀλλὰ δι' ἴδιον ἐκφράσεων ἡ λύσις τῶν προβλημάτων ἦτο ἀκριβὴς ἢ γραιπὴ κατ' ὑπαγόρευσιν, γεραυμένῃ καλλιγραφικῶς, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀρχὰς γραμματικῆς. Ἀηξίασῃ τῆς ἐξετάσεως, ὁ νεανίας ἀνέμενε, τρέμων ἐκ συγκινήσεως, τὶ θὰ τῶ ἔλεγον οἱ ἐξετάσται του.

— Ποῦ καλὰ, ἀδελφέ, πολὺ καλὰ. Τώρα πρέπει νὰ μελετήσῃς τὴν γραμματικὴν.

— Καὶ τί θὰ κάμῃς ἔπειτα; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξιος Θεοδώροβιτς.

— Τί θὰ κάμω; ποτὲ μου δὲν τὸ ἐσυλλογίσθη... μόνον νὰ μάθω θίλω.

— Ναί, μὰ αὐτοῦ εἶναι ἡ δυσκολία. Χρειάζεται πολὺς καιρὸς διὰ νὰ μελετήσῃς, καὶ δὲν εἶσαι ἐλευθερός. Ἄν ἦσο, εἰς διάστημα ἐνὸς ἔτους θὰ εἰς ἐμάθανες αὐτὰ. Ναί, ἀλλὰ θὰ χρειασθῇ ν' ἀφήσῃς ἐντελῶς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐγγρῶν.

— Ἦν νὰ γείνω γραφεύς;

— Ὅχι, δὲν σοὶ τὸ συμβουλεύω. Ὅλοι σχεδόν εἶναι ἀχρεῖοι.

— Τί νὰ κάμω λοιπὸν, ἀμα ἀφήσω τὸ χωράφι μου;

Ὁ Ἀλέξιος Θεοδώροβιτς, ὅστις ἐβάδιζε τεταραγμένος κατὰ μῆκος καὶ πλάτος ἐν τῶ δωματίῳ, ἔστη πρὸ τοῦ νεανίου καὶ κτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου.

— Ἐλα μαζί σου εἰς τὴν πόλιν, εἶπε. Ὅθ' γείνης ὑπηρέτης. Δὲν φοβεῖσαι τὴν ἐργασίαν, εἰ;

Ὁ Μαξιμάκας ἤκουε προσεχτικῶς.

— Δεν δίδουν και πολλά μὲν, δέκα ρούβλια (δέκα ρούβλια! ἐσκέψατο ὁ Μαξιμάκας). Ἄλλ' ἡ ἐργασία εἶναι μόνον τέσσαρας ὥρες τὸ πολὺ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χρόνου εἰμπορεῖς νὰ μελετᾷ τὸν χειμῶνα, οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἐγὼ, θὰ σὲ βοηθῶμεν εἰς τὰς μελέτας σου καὶ θὰ δώσης ἐξετάσεις διὰ διδάσκαλος. Κατὰ τὸ φθινόπωρον θὰ διορισθῆς εἰς κάμμειαν θέσιν. Σ' ἀρ σκεῖ αὐτό;

Ὁ Μαξιμάκας ἔβλεπε τὰ πάντα στρεφόμενα περὶ αὐτοῦ, καταληφθεὶς ὑπὸ ἰλιγγίου.

— Ποιὲ μου δὲν θὰ λησμολήσω, ὅτι κάμετε δι' ἐμᾶ, ἀέκραζεν. Ἄν μὲ ἀρέσκη αὐτό; ... Καὶ ἂν ἦτο ἀνάγκη νὰ πάγω γονατιστὸς εἰς τὴν πόλιν, θὰ σὲ ἀκολουθοῦσα!

— Διατί γονατιστὸς; Ἔλα ἐδῶ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Θὰ σὲ πάρω εἰς τὸ ἀμαξάκι μ.υ. μέχρι τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ μετὰ τεσσαράκοντα βέρσια θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν.

— Ποίαν ἡμέραν νὰ ἔλθω;
— Ἐλθέ τὴν προτεραίαν τῶν Θεοφανείων.

* *

Ἐπανῆλθε περιχαρῆς εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον. Οἱ ἀδελφοὶ Ὀδρουτέφ τῷ ἐραίνοντο ὑπερφυσικᾶ ὄντα. Θὰ εἶδεν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπερ αὐτῶν.

Καὶ αὐτὸς εἶχε παραγάγῃ ἀγαθὴν ἐντύπωσιν.
— Ἐβάνθανε διὰ νὰ μανθάνῃ, ἔλεγεν ὁ Ἄνδρέας Θεοδωρόβιτς, ὅπως ἤμετε ἐκάμαμεν διὰ νὰ φθάσωμεν ὅπου εὐρισκόμεθα. Ἄς τὸν συγχαρώμεν λοιπὸν πολλοὶ ἄλλοι μαθηνοῦσ' μόνον διὰ νὰ ἐξκαταῖσι κάλλιον τοὺς ἀμαθεῖς!

Ὁ Μαξιμάκας ἐλάλησε περὶ τοῦ σχεδίου του εἰς τὸν πατέρα του, μὴ δὲν ἀντιπῶντα. Τὰ δέκα ρούβλια κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας τῷ ἐφαίνοντο καλὰ, ἀλλ' ἀπήτησε παρὰ τοῦ υἱοῦ του νὰ ἐπανεέλθῃ διὰ τὸν θερισμόν. Ἡ Αἰκατερίνη ἔκλαυσεν, ἀλλ' ὁ σύζυγός της τῇ ἐζήγησεν, ὅτι μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἔτους θὰ ἐτελείωνον τὰ βάσανά των, ὅτι θὰ τὸν ἐιδωρίζον τότε διδάσκαλον καὶ τὰ δάκρυά της ἔπαυσαν καὶ μάλιστα ἐγέλασεν εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι θὰ ἔβλεπε τὸν σύζυγόν της φοροῦντα περισκελῖδα μακρὸν καὶ ἐπειδύτην.

Μόνον εὐθὺν ὁ νεατὴς εἶχε τώρα, μὴ ὁ Ἄλέξιος Θεοδωρόβιτς μεταβῆλῃ γνώμην, καὶ τότε μόνον ἠσύχασεν, ὅτι ἐκάθησεν εἰς τὸ ἔλκηθρον καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν, εἴθα διωρίσθη θυρωρὸς τοῦ γυμνασίου. Ὁ Ἄλέξιος Θεοδωρόβιτς τῷ παρεχώρει κατοικίαν καὶ τροφήν, εἰς ἀντάλλαγμα δὲ ὤφειλε νὰ ὑπηρετῇ αὐτὸν καὶ τὸν συνάδελφόν του. Τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξεν ἐκ τῶν εὐνουστέρων τοῦ βίου του· αἱ μελέται του προὔχωρον, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦ χειμῶνος ἐτελείωσε τὰ μαθήματα τῶν προκαταρκτικῶν σχολῶν. Ὁ διδάσκαλός του προσεπάθει νὰ καταστειλῇ τὸν σφοδρὸν ζῆλόν του, διότι ἤθελε τὰ πάντα νὰ μάθῃ ταυτοχρόνως, ἱστορίαν, γεωγραφίαν... μὴ κοιμώμενος ὀλοκλήρως ὑκτάς. Ὁφειλῆθη πολὺ ἐκ τῶν συζητήσεων, ἃ οἱ καθηγηταὶ ἔκαμον μεταξύ των καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν βιβλίων τὰ ὅποια ἀνέγνωσε. Πάντα ταῦτα τὸν ἔκαμον νὰ βλέπῃ ὑπὸ νέαν ὄψιν τὸν βίον.

Τὴν 15 Αὐγούστου 1880 παρουσιάσεν εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ γυμνασίου τὴν ἀναφοράν του καὶ ἔλαβε τὸ βραβεῖον τῆς ἰκανότητός του. Πρώτη ἡ Αἰκατερίνη τὸ ἔμαθε. Τῇ εἶπε τὴν ἐπικραίαν τῶν ἐξεταστῶν του, ἦν καλῶς ἐνόησε καὶ διὰ τοῦτο ὑπερβῆλῃ ἐαυτὴν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς σπουδὰς του. Οὗτοι τῷ ἔδωκαν τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡμέραν τινὰ ἠδύνατο νὰ ἐξετασθῇ ἵνα διορισθῇ διδάσκαλος εἰς τινὰ πόλιν τῶν περιχώρων, τίς οἶδαν; ἴσως καὶ πλέον ἔτι. Ὡς δῶρον ἔλαβε πλείστα βιβλία, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου, διορίσθη διδάσκαλος Ἀρικόμενος εἰς τὴν θέσιν του, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἄλέξιον Θεοδωρόβιτς:

«Ἐφθασα μετὰ τῆς γυναίκός μου καὶ τῶν τέκνων μου εἰς... Ὁ τόπος εἶναι ἀρκετὰ ἀγριός, ἀλλ' οἱ κάτοικοι φαίνονται καλοὶ. Ὅλοι ἐκπληττονται διότι βλέπουν ἕνα χωρικὸν διδάσκαλον, ἐνδεδυμένον σχεδὸν ὡς αὐτοί. Θὰ ἐξακολουθήσω δογῶναι καὶ σπειρῶν τοὺς ἀνθρῶς. Ἐπὶ πολὺ ἐσκέφθην καὶ συνεπέσασα ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει ν' ἀπομακρύνηται πολὺ τῆς γῆς· εἶναι σωτήριος ἀνασχόλησις ἐπιτρέπουσα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Κατὰ τὸ ἔαρ θὰ κάμω ἕνα λαχα-

νόχηπον διὰ νὰ μάθω τὰ παιδιὰ νὰ καλλιερῶσιν ὄσπρια. Σκέπτομαι νὰ δέχωμαι καὶ κοράσια εἰς τὸ σχολεῖον· ἔχω τὸ δικαίωμα; Στείλατέ μοι, σὰς παρακαλῶ, κατάλογον καλῶν βιβλίων πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν χωρικῶν μοὶ ζητοῦσι συχνάκις.

Θὰ δυνηθῶ νὰ φανῶ ὑπέλπιμος εἰς τοὺς ἀδελφούς μου χωρικοὺς, ὅπως τὸ ἐπιθυμῶ; Αὐτὴ εἶναι ἡ σταθερὰ ἰδέα μου.

Ὁ ἀρωγὸς ἐνός ἡμῶν
ΜΑΞΙΜΚΑΣ.

«Τ. Γ. — Προχθὸς μὲ ἠρώτησέ τις:
— Διατί φορεῖς ἐνδύματα χωρικοῦ;
— Διότι εἶμαι καὶ ἐγὼ τοιοῦτος, ἀπεκρίθη.
Ἐκεῖνος μ' ἐκύτταξεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ὡς ἀμφιβάλλων.»

Γ6.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

(Φαιδρὰ ἀφήγησις)

Τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἦτο μεγάλη συναναστραφὴ παρὰ τῷ κ. Πανδύλφω Πανδύλφω, ἐνὶ τῶν πλουσιωτέρων κτηματικῶν τοῦ δήμου Ρ... .

Τὸ γένμα εἶχε τελειώσει, ὁ δὲ οἰκοδεσπότης, εἰρηπλιμένος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου του, παρεβίβει εἰς τὴν ἠδονὴν τῆς χωνεύσεως.

Ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ κα' μειδιῶντος προσώπου αὐτοῦ ἐραίνοντο τὰ ἴχνη μελαγχολικῆς τινος σκέψεως.

Οἱ προσεκλημένοι ἐκάθηθησαν εἰσέτι περὶ τὴν τράπεζαν, ἀποτελοῦντες διὰ τῶν κατ' ἰδίαν συνδιαλέξεω των, τὸν θόρυβον ἐκ ἑνὸς, ὅστις, εἰς τὰ μελοδράματα, ὀνομάζεται συμφωνία.

Ἄφρονς ἡ φωνὴ τῆς κυρίας Πετρούλλης Πανδύλφου, ἥτις συνωμίλει μετὰ τοῦ κ. Λουδοβίκου, τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας, προέκυψεν ἐν μέσω τῶν ἄλλων φωνῶν.

— Τὴν τὰ θέλετε! — ἔλεγεν, σπορφομένη διὲ μὲν πρὸς τὸν ἱερέα, ὅτι δὲ πρὸς τὴν χονδρὴν σύζυγον τοῦ γραμματέως τῆς δημοφιλίας, — ὁ σύζυγός μου εἶναι πολὺ ἀδύνατος κα' ἔρας...

Ἔχομεν ἕνα μόνον υἱόν... ἕνα παιδί καθὼς πρέπει, ἐπιμελεστάτον, λαμπρόν, θεοφοβούμενον... ἕνα παιδί δεκαεννέα ἐτῶν, τὸ ὅποιον ἐτελείωσε θριαμβευτικῶς τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν ἐκπαιδευτήριον τῆς Κ... καὶ ἐπῆρε ἀπολυτήριον τοιοῦτο, ὥστε νὰ καταστήσῃ ὑπερῶνους τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς συμπατριώτας του. Κα' ἰσὺ! Ὁ κύριος κατέρας του ἰσχυρίζεται ὅτι, διὰ νὰ συμπληρωθῇ τὴν ἐκπαίδυσίν του, ἀνάγκη πᾶσα ὁ Γεώργιος μακρὰν ταξιδεύσῃ.

Ὁ Γεώργιος φυσικῶ τῷ λόγῳ, εὐρίσκει ἀρίστην τὴν ἰδέαν τοῦ πατρὸς του... συνε νοοῦνται μεταξύ των... προσδιορίζουν τὸ δρομολόγιόν καὶ, χωρὶς ἐγὼ νὰ εἰσεύρω τίποτε, ἐτοιμάζοντ' ἐν πάντα διὰ τὸ ταξίδιον... Χθὲς δὲ, προσέχετε καλὰ, χθὲς ἡ δυστυχὴς ἐγὼ λαμβάνω εἶδησιν περὶ τούτου.

Πρέπει, μοῦ λένε, πρέπει νὰ ἔχῃς ὑπομονήν, νὰ μείνῃς ἕνα μῆνα χωρὶς τὸν υἱόν σου, διότι ὁ υἱός σου ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐκπαιδευθῇ, καὶ διὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ δὲν ὑπάρχει ἕλλο μῆσον παρὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ χωριόν του κα' νὰ τριγυρίσῃ τὸν κόσμον... Εἰπέτε, κύριε Λουδοβίκε, εἰπέτε, κυρία γραμματέως, δὲν εἶναι φοβερόν τεῦτο;

Ὁ δὲν Λουδοβίκος κινεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνοίκαλλει τοὺς ὀφθαλμούς, μειδιῶν, μετὰ ὕψους ἀνθρώπου μὴ θέλοντος νὰ δυσχερατῆσῃ κανένα καὶ εἰς οὐδένα νὰ δώσῃ τὸ ἄδικον.

Ἡ κυρία τοῦ γραμματέως, γυνὴ πειλωρῶν διαστάσεων, ὀμοίωσα πλοῖον λαρδίου, κινεῖ τὰ γέιλῃ, ὡσεὶ θέλουσα νὰ διαιλήσῃ, εἶτα δὲ τοποθετεῖται καλλίτερον ἐπὶ τῆς ἔδρας τῆς ἐκβάλλουσα ἐκ τοῦ στόματος πνοὴν ἥτις σβύνει δύο κηρία.

Ὁ κ. Πανδύλφης, πρὶν ἡ σύζυγός του συνεχίσῃ τὰ παράτονα της, λαμβάνει ἠσύχως καὶ ἀξιοπρεπῶς τὸν λόγον:

— Εἶναι ἡμῶν περιττὸν νὰ συζητήσωμεν περὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἥτις ἐλήφθη μετὰ μακρὰν καὶ εὐσυνείδητον διάσκεψιν. Εἶναι μία θυσία, τὸ ἐννοῶ... Ἄλλὰ πόσας θυσίας δὲν κάμνει τις διὰ τὸ μέλλον τῶν τέκνων του;...

ἠσύχασε, Πετρούλλα μου, καὶ εἰς ἐμὲ δὲν θὰ εἶναι βεβαίως εὐχάριστον νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὸν ἀγαπητόν μου Γεώργιον καὶ νὰ ἐξοδεύσω πενήτην καὶ ἡξίτητον Λουδοβίκεα διὰ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδίου του! Ἄλλὰ τί πειράζει;... Ἄς ὑπάγῃ! καὶ ἃς ἐξοδεύσῃ τὰ χρήματα!... Ὅταν ὁ Γεώργιος θὰ ἐπισκερθῇ εἰς ἐνδύσεις καὶ λαμπρὰς ἐκείνας πόλεις, αἶνες χαλοῦνται Μιλάνον, Τορίνον, Γενούην, Πίζαν, Φλωρεντία... Ἐξέρω ἐγὼ;... διὰν θὰ ἴδῃ πᾶν ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχει ὠραῖον καὶ θαυμάσιον, θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ ὀλοκλήρον πλοῦτον ἰδεῶν καὶ γνώσεων. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ καλλίτερα πρῶσις, τὴν ὅποιαν οἱ γονεῖς δύνανται νὰ δώσωσιν εἰς ἕνα υἱὸν περιηγέμενον... Δὲν εἶναι ἀληθές, κύριε Δῆμαρχε;

Ὁ Δῆμαρχος, ἄνθρωπος περιωρισμένης διανοίας καὶ ἀλλαντοποῖς τὸ ἐπάγγελμα, ἀνανίσασται εἰς τὴν αἰφνιδίαν ἐπερώτησιν, καὶ μετὰ βαρῦντος, ἀξίας τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, ἀποκρίνεται:

— Βεβαίως... ὅταν τις ταξιδεύῃ... μαθαίνει πολλὰ πράγματα. Ἐγὼ, ποῦ μὲ βλέπετε, χρεωστῶ τὴν τύχην μου εἰς ἕνα ταξίδι ποῦ ἔκαμα ὅταν ἦμουν εἰκοσὶν ἐτῶν... Ἐἶχα πάγει εἰς Μόντζαν διὰ νὰ χαιρετίσω ἕνα ἀδελφόν μου ἐφημέριον· ἐκεῖ δὲ ἠτύχησα εἰς τὸ μαγαζὶ ἐνός ἀλλαντοποῦ, καὶ, προσποιούμενος τὸν ἀδιάφορον, ἔμαθα τὸ μυστικόν νὰ φθάσω τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα λουκάνικα, τὰ ὅποια κατοίειν, δοξα τῷ θεῷ, ἀνέπτυξαν τὸ ἐμπόριόν μου, καὶ μοὶ προὔξεναν τὴν ὑψηλὴν τιμὴν... ὀηλαθ, ἡ καλοσύνη τῶν ἀνεπιτυμέμων ἐκλογέω· ματ...

Ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ κ. Θεόδωρος Πατούφης ἠγέρθησαν, καὶ ἔκαμαν βεβαίαν ὑπόκλησιν πρὸς τὸν κ. Δῆμαρχον.

— Λοιπὸν, τὸ ταξίδιον ἀπεφασίσθη; ἠρώτησεν ὁ γραμματεὺς.

— Κατ' ἀρχήν, ναί, ἀπεφασίσθη, ἀπεκρίθη ὁ κ. Πανδύλφης δὲν μείνει τώρα παρὰ μία μικρὰ δυσκολία, νὰ εὐρωμεν ὀηλαθ ἕνα ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ καθὼς πρέπει, ὁ ὅποιος ν' ἀναλάβῃ τὴν φροντίδα νὰ συνοδεύσῃ τὸν περιηγητὴν ματ...

— Τί καλὰ ποῦ τὸ ἐσυλλογίσθηκα! ἐστὲν ἡ κυρία Πετρούλλα.

Ὁ δὲν Λουδοβίκος κατένευσε διὰ τῆς κεφαλῆς.

— Ἐνα Μέντορα, ἕνα Μέντορα! διέκοψεν ὁ κ. Σαμαίνης, εἰς τῶν προὔχοντων τοῦ χωρίου, ὅστις δὲν ἦνοιγε τὸ στόμα, εἰμὴ ὅταν ἡ συνδιάλεξις παρεῖχεν αὐτῷ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν πολυμαθειάν του καὶ νὰ παρεισάγῃ ἀρχαῖζουσαν τινὰ λέξιν.

— Καὶ ἡ ἐκλογή δὲν εἶναι τὸσον εὐκόλος, παρετήρησεν ὁ γραμματεὺς.

— Ἰδὼς ἐὰν πρόκηται, ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Σαμαίνης, νὰ ἐξέλθῃ τις τῆς πατρῶας αὐτοῦ κοιτίδος ὅπως φέρῃ τὸ ἀσύνθημα αὐτοῦ βῆμα πρὸς μεμακρυσμένας ὄχθας.

— Ἐκτός, — ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Πανδύλφης, θεωρῶν κατὰ πρόσωπον τὸν κ. Πατούφην διὰ τῶν γαλανῶν καὶ πονηρῶν αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, — ἐκτός ἐὰν, μεταξύ τῶν παρόντων, εὐρεθῇ κανένας, ὁ ὅποιος, γὰρ ἔτι τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φίλιας... ὁ Θεόδωρος, παραδείγματος χάριν...

— Εὐγε, εὐγε! ὁ κ. Θεόδωρος!... Ἰδὺ ὁ ἄνθρωπος ὁ κατάλληλος! ἐφῶναζαν ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ Δῆμαρχος.

Ὁ κ. Θεόδωρος, μετὰ ὕψους ἀνθρώπου θέλοντος ν' ἀποφύγῃ τιμὴν τινὰ ἐκ μετριοφροσύνης, ἐκύτταξε τὸν δὲν Λουδοβίκον, ὡσεὶ ἐπικαλούμενος συμβουλήν.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Μέντορος, πάντες τὸ ἀνωμολόγησαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἦ εὐστοχωτέρα.

Ὁ κ. Θεόδωρος Ταρτούφης ἦνυεν ἐν ἑαυτῷ ἅπαντα τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ πλεονεκτήματα, ἅτι ἀποτελοῦσι τὰ συστατικὰ καλοῦ παιδαγωγοῦ καὶ Μέντορος διὰ νεανίαν ἄπειρον τῶν ἐνεδρῶν τοῦ κόσμου.

Ἦτο πρωτοπόλητος τῆς ἐνοριακῆς ἐκκλησίας, σύμβουλος τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, καὶ... σύζυγος θελακτικώτατης γυναικὸς, ἐχούσης πυρρίνους ὀφθαλμούς, τῆς κυρίας Ματθίλδης, ἣν ἐθαύμαζον κρυφίως πάντες οἱ προὔχοντες τοῦ δήμου, καὶ ἐλάτρευον ὁ πονηρὸς γραμματεὺς.

Ἐς τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τοῦ Πανδύλφου, εἰς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ δὲν Λουδοβίκου, εἰς τὴν φαιερὰν εὐχαρί-

στησιν τῆς κυρίας Πετρούλλης, εἰς τὰς προτροπὰς, αἰτινες πανταχόθεν τὸν ἐνεθάρρουν, ὁ κ. Θεόδωρος, ἀπεκρίνετο διὰ μειλιχιάτων καὶ μονοσυλλάβων, σταυρῶν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ στέρφων τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὴν ὄροφν, ὡσεὶ προσευχόμενος.

Ἐπὶ τέλους, ἐν μέσω τῆς γενικῆς σιωπῆς, εἶπε διὰ μελιρρῶτου φωνῆς.

— Πιτεύσατέ μοι, κύριε Πανδύλφε, χάριν τῆς φίλιας, ἣν πρὸ τῶσων εἶων σὰς ἀφιέρωσα, καὶ χάριν τῆς ἀγάπης, ἣν πρῶτον διὰ τὸν Γεώργιον, πρὸς ὃν συνδέομαι καὶ διὰ πνευματικῆς συγγενείας, ὡς ἀνάδοχός του, οὐδεμίαν θὰ ἔχον δυσκολίαν νὰ ὑπάγω καὶ εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κόσμου... Ἄλλ' ἡ εὐθύνη... ἡ λεπτότης τῆς ἐντολῆς... τὰ καθήκοντα τῆς ἐνορίας... αἱ ὑποχρεώσεις μου πρὸς τὴν Ἀδελφότητα τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ... Ἄχ!... ἂν ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ τις ταῦτα, ἂν ἦτο ὅπου δύναται νὰ πράξῃ τι ὑπὲρ τῶν ὁμοίων μου, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν!

Ἡ ἀμφιταλάντευσις λαμβάνει σημασίαν ἐκ τῶν λέξεων καὶ ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ὃν μεταχειρίζεται τις ἐκφράζων αὐτὴν. Εὐκλόων δὲ ἦτο νὰ ἐνοήσῃ τις, ὅτι μετὰ τὰς τῶν φησι ταῦτα τῆς συνειδήσεως, ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος θὰ ἐπέδιδεν ἐπὶ τέλους.

Ἡ ἀμφιταλάντευσις λαμβάνει σημασίαν ἐκ τῶν λέξεων καὶ ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, ὃν μεταχειρίζεται τις ἐκφράζων αὐτὴν. Εὐκλόων δὲ ἦτο νὰ ἐνοήσῃ τις, ὅτι μετὰ τὰς τῶν φησι ταῦτα τῆς συνειδήσεως, ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος θὰ ἐπέδιδεν ἐπὶ τέλους.

Μία μόνη ὁρὸς σταγῶν ἤρκεσεν ὅπως ἡ ζυγὴς κλίνη... Καὶ ἡ σταγὼν οὕτῃ ὑπῆρξε γυνωμικόν τι τοῦ δὲν Λουδοβίκου ὅστις, ἀναφέρων εὐαγγελικὴν τινὰ παραβολὴν, ὑπενθύμισεν ὅτι ὁ καλὸς ποιμὴν δὲν ὀρεῖται νὰ μεριμνήσῃ τὸσον ὑπὲρ τῶν χιλίων προβάτων τῶν ἐν τῷ ποιμνιστάσιω προφυλαττομένων, ὅσον διὰ τὸ πρόβατον ἐκεῖνο, ὃπερ ἀπωλείσθη ἢ κινδυνεύει ν' ἀπολεσθῇ.

Ὁ κ. Θεόδωρος ἦτο ἠττημένος.

Ἡ χηρὸν εὐγε! ἀντήχησεν ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Ἀντηλλάγησαν χειρῶν θλίψεις, ἐξεπαματίσθησαν φιάλαι, ἐγένετο προσέχεις.

Ὁ γραμματεὺς ἠκτινοβόλοι ἐκ χαρᾶς, τὰ δὲ βλέμματά του, διασταυρούμενα, ἐν μέσω τοῦ θορύβου τῶν ζητωκραυγῶν, πρὸς τὸ βλέμμα τῆς κυρίας Ματθίλδης, ἀπήστραπτον.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΑΓΙΑ (*)

Ἔχομεν ὑπ' ὄψει ἡμῶν φυλλάδιον νεωστὶ ἐκδοθὲν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐπιγραφόμενον δέ: Τὰ θύματα τοῦ Βάγια. Εἶναι διήγημα πρωτότυπον, συγγραφέν ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων κ. Ν. Γ. Δοσίου, καὶ δημοσιευθὲν κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ περιοδικῷ ὀ Ἰστρὸς.

Ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ λαμβάνει χώραν ἐν Ἰωαννίνοις, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Ἀλῆ-Πασσα, ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1821. Ἡ ἀξία τοῦ διηγήματος τούτου συνίσταται κυρίως, εἰς τὸ ὅτι παρουσιάζει πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἀναγνώστου μίαν ἐκ τῶν αἰματηρῶν σελίδων τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, κατὰ τοὺς τελευταίους ἐνιαυτούς τῆς πρὸ τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἐποχῆς. Ἐξικονίζει ζωηρῶς τὴν τότε κατάστασιν τοῦ γένους, καὶ τὰ παθήματα τὰ ὅποια καθημερινῶς ὑφίσταντο οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπὸ τὸν στυγερὸν τῆς τυραννίας ζυγὸν διατελοῦντες. Ὑπὸ ἐποψὴν καθαρῶς τεχνικῆν, θὰ εἶχομεν ἴσως νὰ ἐπιφέρωμεν παρατηρήσεις τινὰς, καὶ πρὸ πάντων, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς ἀφήγησεως τοῦ συγγραφέως, ὃν εὐρομεν στερούμενον τῆς γαργότῃς ἐκείνης, εἰς τὴν ὅποιαν

(*) Πρωτότυπον ἡμερωτικὸν διήγημα, ὑπὸ Ν. Γ. Δοσίου, Δ. Φ. Ἰωαννίτου.

έρεσκεται συνήθως ὁ ἀναγνώστης, ἐπιθυμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ ἀντιλαμβάνηται τῆς οὐσίας τοῦ διηγήματος, καὶ παρατρέχων σχεδὸν πάντοτε τὰς μακρὰς σελίδας, ἐν αἷς παρεντίθενται ἐπεισόδια ἀσχετὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἢ καὶ περιγραφὰὶ μὴ κινῶσαι πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον. Τὰ ἐπεισόδια ταῦτα καὶ αἱ περιγραφὰὶ εἴνε ἀνεκταὶ καὶ ἀναγινώσκονται εὐχαριστῶς, μόνον ὡσὰν εἶχον τι τὸ ἐκτακτικῶς ἐλκυστικὸν καὶ τέρπον.

Μόλα ταῦτα, δὲν διστάζομεν ποσῶς νὰ ἐνθαρρύνωμεν τὸν συγγραφέα τοῦ ἐν λόγῳ διηγήματος, καὶ νὰ προτρέψωμεν αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ καταγινόμενος εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς φιλολογίας, διότι ἐσμὲν βέβαιοι, ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι θέλει βελτιώσει ἑαυτὸν, καὶ καταρτισθῆσεται εἰς ἓκ τῶν καλύτερων διηγηματογράφων μας.

Ἴδου ἐν συντομῇ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ διηγήματος:

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος ἔζη ἐν Ἰωαννίνοις ὁ Εὐστάθιος Χρυσοβέργης, ὅστις, ἀρετῶν πλοῦτον κτησάμενος ἐκ τῆς χρυσοχοϊκῆς τέχνης του, ἐν τῇ ὑπόθῃ διέπρεπεν, ἀμα προχωρησάσης τῆς ἡλικίας του ἐγκατέλιπε τὸ ἐπάγγελμα του, καὶ ἔζη ἰδιωτεύων, καὶ παντοειδῶς εὐεργετῶν τοὺς ἀπορωτέρους ὁμογενεῖς του.

Ἐίχε συζυγὸν τὴν εὐσεβῆ κυρίαν Ἐλισάβετ, δύο υἱοὺς, τὸν Λέοντα καὶ τὸν Μιχαήλ, ὅστινες μετῆρχοντο τὸ ἐμπόριον ἐν Βενετίᾳ, καὶ μίαν πολυθέλγητρον θυγατέρα, τὴν Κλεονίκη.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς διηγήσεως, τελοῦνται αἱ ἀρραβῶνες τῆς Κλεονίκης μετὰ τοῦ Χαρίλαου, υἱοῦ ἐγκρίτου οἰκογενείας, μείναντος ὀρφανοῦ ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας, καὶ ἀνατραφέντος ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Χρυσοβέργη. Ἀμέσως μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας, ὁ Χαρίλαος μεταβαίνει εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὡς σπουδάζει ἐπιστήμην τινὰ, καὶ μέχρι Κερκύρας τὸν συνοδεύει ὁ Σουλιάτης Λάμπρος, ὅστις ἦτο ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Χρυσοβέργη, εἶχε δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφορμὰς εὐγνωμοσύνης, ὡς λυτρωθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Παρέρχονται μετὰ ταῦτα τρία ἔτη· τῷ δὲ 1820, μίαν ἡμέραν, αἰφνιδίως ὁ Ἀλῆ-πασσάς προσκαλεῖ τὸν Χρυσοβέργη, ὡς ζήτησεν παρ' αὐτοῦ νὰ τῷ κατασκευάσῃ πολυτίμον τινα καὶ καλλιτεχνικὴν συσκευὴν καφφέ. Ὁ Χρυσοβέργης τῷ χαράζει μίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν αὐτὸς πρὸς ἴδιαν του χρῆσιν· ἀλλ' ὁ τύραννος, παρολεουσθεὶς ἐκ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς φιλαλληθείας τοῦ προσεβύτου, τὸν ἐπεφάρτισε νὰ ἐρχεται πρὸς αὐτὸν ἐνὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν, ὡς τῷ ἀνακοινῶν τὰ ἐν τῇ πόλει συμβαίνοντα, καθ' ὅτι περὶ τὴν ἐσχῆν ἐκείνην ὁ Σουλτάνος εἶχεν ἀποστείλει κατ' αὐτοῦ στρατεύματα, διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ ὡς ἀντάρτην. Ὁ Χρυσοβέργης, εἰ καὶ μετὰ δυσαρρεσκείας, ἐδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ ὁ Ἀλῆς τὸν ἐστειλε εἰς τὸν οἶκον του ἐπὶ τῆς ἰδίας του ἀμάξης, ἐν συνοδείᾳ μετὰ τοῦ Θανάση Βάγγια, μετρητισμένου εἰς ἱερέα. Ἐκεῖ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Χρυσοβέργη, ὁ Βάγγια εἶδε τὴν ἀνύποπτον Κλεονίκη, ἣτις τὸν εἶχεν ἐκλάβει ὡς ἰερέα, καὶ ἠράσθη αὐτῆς ἐμμανῶς. Ἐκτοτε χρονολογοῦνται τὰ βῆματα τῆς οἰκογενείας. Μετ' ὀλίγον, εἰ τουρκικοὶ στρατοὶ ἐφθασαν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτά. Ἡ οἰκογένεια Χρυσο-

βέργη, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ Σουλιάτου Λάμπρου, ὅστις ἦτο ἤδη εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῶν Σουλιωτῶν, συμμάχων τοῦ Ἀλῆ, κατέφυγεν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὡς ἐξασφαλισθῆ ἐκ τῶν πυρῶν. Μετὰ τινα χρόνον, ἀφίκοντο οἱ δύο ἀδελφοὶ τῆς Κλεονίκης καὶ ὁ μνηστὴρ αὐτῆς Χαρίλαος, ὅστινες, ὁμοῦ μετὰ τὸν Λάμπρον, ἐπενόησαν κρυφίως ἐν σχέδιον πρὸς φυγάδυσιν τῆς οἰκογενείας Χρυσοβέργη διὰ τῆς λίμνης. Τὰ πάντα ἦσαν ἑτοιμα, ὁ Χαρίλαος καὶ ὁ Μιχαήλ Χρυσοβέργης — ἀδελφὸς τῆς Κλεονίκης, ἦλθον τὴν νύκτα ἐπὶ δύο λέμβων ὡς παραλάβωσι τοὺς φυγάδας· ὁ Λάμπρος ἀνῆλθε μετὰ τοῦ Χαρίλαου διὰ νὰ τοὺς φέρη, ἀλλ' ὁ Θανάσης Βάγγια, ὅστις εἶχε πληροφορηθῆ τὰ τεκταινόμενα, μανιώδης ἐκ ζηλοτυπίας γενόμενος, ἐνῆδρευεν ἐκεῖ πλησίον, καὶ ἄμα ὡς ἐμειναν ὁ Μιχαήλ μόνος, τὸν ἐπεπλάνησε καὶ τὸν ἀπήγαγεν ἐκεῖθεν διὰ τῆς λέμβου, ἐνῶ εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἐτέρας λέμβου ἤνοιξεν ὅπας καὶ ἐθήκε πυρίτιδα μετὰ θρυαλλίδος ὅπως ἀναφλεχθῆ. Μόλις λοιπὸν ὁ Λάμπρος ὁ Χαρίλαος καὶ ἡ οἰκογένεια φθάσαντες, εἰσῆλθον ἐντὸς αὐτῆς ἀνύποπτοι καὶ ἀπεμακρύνθησαν τῆς ἀκτῆς, τὸ ὕδωρ ἤρχισε νὰ εἰσχωρῆ διὰ τῶν ὀπῶν, καὶ τὸ πλοιάριον νὰ βυθίζεται· εἰς ἐπίμετρον δὲ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ τρόμου καὶ τῆς συγχύσεως, ἤναψε καὶ ἡ πυρίτις καὶ ἀντείναιξεν ὄλους εἰς τὸν ἀέρα.

Τοιαύτη ἡ θλιβερὰ λύσις τοῦ διηγήματος. Φρονούμεν, ὅτι, διὰ νὰ φανῆ ἡ κακία τιμωρομένη, ἠδύνατο ὁ συγγραφεὺς νὰ προσθήσῃ καὶ ὀλίγας λέξεις, δι' ὧν ν' ἀναμνήσῃ τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τοῦ Θανάση Βάγγια.

Τὴν ὑπόθεσιν τῶν Θυμάτων τοῦ Βάγγια ἐξεθήκαμεν ὧδε ἐν ἄκρᾳ συντομῇ, διὰ νὰ ἐλκυσώμεν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ ἐπὶ ἔργου, ὅπερ ἀρκετὰ καλὴν ἐντύπωσιν θὰ προξενήσῃ, ὡς νομίζομεν. Π.

Ἡ ΜΑΛΒΙΝΑ ΜΟΥ

Ἦτο ὠραιότατὴ ἡ Μαλβίνα. Ξανθὴ, χαρίεσσα, μικρᾶς μὲν ἡλικίας καὶ ἀναστήματος, πλὴν καθαρῶτάτῃ καὶ κομψῇ εἰς τὸ ἔπακρον. Τὴν ἐγνώρισα εἰς τοῦ φίλου μου Κωστῆ τὸ δωμάτιον, ὅστις τὴν διετήρει καὶ τὴν ὑπερηγάπα διὰ τὰς χάριτάς της, τὴν ἐλάτρευε.

Ὅταν τὸ πρῶτον με εἶδε, με ἐνητένισέ πως ἀποροῦσα καὶ οὐχὶ εὐνοϊκῶς. Το δεύτερον ὁμοῦ ἐξωκειώθη μετ' ἐμοῦ καὶ ἤλθε καὶ ἐκάθισεν ἡσύχως πλησίον μου. Ἦτο πολὺ καλῶς ἀνατεθραμμένη. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἠγάπησα καὶ με ἠγάπησε, τοῦλάχιστον με ἐσυεῖθετε, καὶ ἂν δὲν ἐσκεπτόμην τὸν Κώστα, ἂν ἐν ἐμοὶ δὲν ὑπερίσχυε τὸ τῆς φιλίας αἶσθημα, ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς Μαλβίνας, θὰ τοῦ τὴν ἀπῆγον. Ἔστω καὶ ἀκουσίως της. Ἀκουσία ἀπαγωγῆ. Καὶ τί ὠραιότερον; Παῖδιόθεν ἐφαντάσθη νὰ κατορθώσῃ τὰ δύσκολα, καὶ ἐπιτύχῃ τ' ἀκατόρθωτα. Νὰ γίνῃ πλούσιος! Ν' ἀγαπηθῶ! Καὶ τὰ δύο δύσκολα δι' ἐμέ! Ἀδύνατα εἰς τὸν χαρακτῆρά μου! Πλὴν καὶ δι' αὐτὸ με ἀρέσουν.

Πλὴν ἐπὶ τὴν Μαλβίνα. Θὰ τὴν ἀπῆγον λοιπὸν, ἂν δὲν ἐσεβόμην τὸν φίλον μου.

Ἡμέραν τινα ὁμοῦ ὁ Κώστας μοὶ ἀναγγέλει ὅτι εἶναι

ὑποχρεωμένος νὰ μεταβῆ παρὰ τὴν καλοῦσα αὐτὸν οἰκογενεῖα του, διότι ἡ μήτηρ του ἀσθεναί.

— Καὶ τὴν Μαλβίνα; τὸν ἠρώησα.

— Τὴν Μαλβίνα θὰ σοῦ τὴν ἀρήσω, ἂν καὶ θὰ μοῦ κοστίσῃ πολὺ. Θὰ σοῦ τὴν φορτώσω. Τί νὰ κάμω; Γνωρίζεις ὅτι ἡ οἰκογένειά μου δὲν θέλει νὰ τὴν βλέπῃ. οὔτε ζωγραφιστήν. Τίποτε δὲν τὸ ἔχουν νὰ μοῦ τὴν φαρμακώσω.

Φαντασθῆτε τὴν χαρὰν μου.

* *

Ἡ Ζωὴ της

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Κώστα, ποῖος μ' ἐπιανεν ἀπὸ τὴν χαρὰν μου. Δὲν ἔβρινα τὴν Μαλβίνα οὔτε βῆμα ἀπὸ κοντά μου. Τὴν ἐξήλεσα τρεμερὰ. Τὴν ἐπεριποιούμην, τὴν ἔλουα, τὴν ἐκτένιζα μόνος μου. Δὲν ἤθελα νὰ τὴν θωπεύσῃ ἄλλος. Δὲν ἤθελα οὔτε νὰ στρέψῃ νὰ κιντᾶξῃ ἄλλον. Σωστός ἀράνης. Γνωρίζων τὴν ἀσθένειαν τῆς σταθερότητος της, ἐραδοῦμην μὴπως μοῦ κάμῃ με ἄλλον, ὅτι ἔκαμην εἰς τὸν Κώστα με ἐμέ. Μόνον λοιπὸν εἰς μονήρη περίπατον τὴν παρελάμβανον μαζύ μου, καὶ κατόπιν, ὅταν ἐπέστρεφον, τὴν κατέκλειον εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Αὐτὴ δὲ ἡ κόλαξ, ὡς νὰ μ' ἐμάντευεν, ἔκαμε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο διὰ νὰ μ' εὐχαριστήσῃ.

Ἄμα εἰσπρόχθμην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, αὐτὴ ἔσπευδε καὶ μοῦ ἔφερε τὰς πα-τούφλας μου—γράψε εὐμαρίδας—καὶ λομβάνουσα τὰ ὑποδήματά μου—γράψε παπούτσια—τὰ ἔθετεν ὑπὸ τὴν τράπεζαν. Ἐἶτα ἤρχετο καὶ ἐκάθητο εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ με ἠτένιζε σιωπᾶσα με τοὺς μεγάλους καὶ ἐκφραστικὸς ὀφθαλμούς της. Ἐγὼ ἔστρεφα καὶ τὴν ἔβλεπα ἠδέως, ἐθύθιζα τὴν χεῖρά μου εἰς τὰ σγομὰ μετὰξίνα μαλλία της, καὶ ἔμενα ρεμβάζων ἐπὶ ὄρας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον δὲ, ἀπέστρεφον ἀπ' αὐτῆς τὸ βλέμμα ἀρηρημένος.

Τότε, ὅπως μοὶ ὑπομνήσῃ ὅτι εἶναι ἥμισυ ἀβρὸν νὰ λησμονῆ τις τὰς κυρίας, ἔταν αὐταὶ εὐρίσκωνται εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὅπως με ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πραγματικότητα, ἤρχετο κατασπαζομένη τὰς χεῖρας μου εὐγνωμόνως. Ἐστρεφα καὶ τὴν ἔβλεπα μειδιῶν. Αὐτὴ ἐπλησίαζε τὸ ὠραῖόν της προσώπακι εἰς τὸ ἰδικόν μου, καὶ με παρατήρει με ὕψρον ὀφθαλμῶν.

— Τί ἔχεις, Μαλβίνα μου; Τί θέλεις, κυρά μου; τὴν ἠρώων.

Οὐδέποτε ἀπήντα. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. Ὅπως τὴν βιάσω νὰ μ' ἀσπασθῆ, ὅπως τὴν κεντήσω πρὸς κοῦτο, καθ' ὅσον ἦτο συνεσταλμένη καὶ δειλῆ, ἐλάμβανα εἰς τὰ χεῖλη μου πολλὰς τεμάχιον σακχαρώεις. Ἠξευρα ὅτι ἐπέθαινε διὰ τὰ γλυκά. Τὰ ἠγάπα μέχρι λαιμαργίας. Ὅταν ἦτο μικρὰ, διὰ νὰ συνάξῃ εἰς τινα γάμον κομψέτα ἐπὶ χαμαί, ὡς λοῦστρος, παρ' ὀλίγον νὰ καταπατηθῆ ἢ φαγάνα. Δὲν εἶδα τὰ δόντια της, διότι ἐν μου τὰ εδῆκνε ποτὲ πιστεύω ὅμως ὅτι θὰ ἦταν ὅλα κοφίρα ἀπὸ τὰ γλυκά. Ἐλάμβανα λοιπὸν τὴν σάκχαρον εἰς τὸ στόμα. Αὐτὴ με ἠνῶει. Ἦψου τὴν κεφαλὴν, ἐπλησίαζε τὰ χεῖλη της εἰς τὰ χεῖλη μου, ἐλάμβανε τὴν σάκχαριν, τὴν καθρόχθιζε, τραγανίζουσα αὐτήν, καὶ εἶτα με κατερίλαι γλυκὰ γλυκὰ εἰς τὰς παρειάς. Ἐγὼ πλέον ἐκαμάρωνα ὀλοέν.

* *

Ὁ Θάνατός της

Ἡμέραν τινα ὁμοῦ—ἦτο μεσημέρι καλοκαιράκι—ἐκαμῆθην μετὰ τὰ παράθυρα ἀνοικτὰ, ἔχων εἰς τὸ πλευρόν μου τὴν Μαλβίνα. Ἐξυπνήσας δὲν τὴν εἶδα πλησίον μου.

Τὴν ἐκάλεσα. Πουθενὰ ἡ Μαλβίνα. Τὴν ἐζήτησα δεξιὰ, ἀριστερὰ. Τίποτε.

— Τί διάβολον, ἐγένεν; ἐσκέφθην. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξῆλθε; Μήπως ὄνειρεύομαι;

Ἐν τῇ ἀπορίᾳ μου, ἀκούω κρουομένην τὴν θύραν.

— Ἐμπρός, ἐφώνησα, ὡς Τούρκος μαχμουρλής.

Ἦτο ἡ γείτων μου κυρά Φιλία.

— Τί τρέχει;

— Θὰ συμμαζέψετε τὴν Μαλβίνα σας; ἐφώνησε θυμωμένη.

— Τί σοῦ ἔκαμε;

— Νά. Ἐρχεται καὶ με πειράζει ἔς τὸ σπῆτί μου. Δὲν μπορῶ ν' ἀρήσω πρᾶμμα ἔξω. Ὅ,τι βρῆ ἀρπάξει. Σοῦ εἶναι μὲ κλέφτρα.

— Κλέπτρια ἡ Μαλβίνα; ...

Ἐφερα τὸ βλέμμα τριγύρω ζητῶν μάχαιραν, ἔστω καὶ φαλλίδι νὰ τὴν μαχαιρώσω, τὴν γργᾶν μάγισσαν. Πλὴν ἐσκέφθην ἀμέσως τὸ Κακούργιοδικεῖον. Νὰ με δικάσουν ὡς μαχαιροβγάλτην, ὡς ἔλληνα; ...

— Ἡ Μαλβίνα εἶναι πολὺ καθῶς πρέπει, τῆς εἶπα, καὶ αὐτὰ εἶναι λόγια δικὰ σου.

— Μάλιστα. Σὰν καθῶς πρέπει εἶναι. Χαρὰ ἔς τὴν καθῶς πρέπει. Ἀκούς ἐκεῖ. Δὲν σὰς ἀνοίει ἡσυχίαν μετὰ τὸν Ραοῦλ. Ἐσμουαλίστηκε μαζύ του καὶ σηκώνουν τὴν γειτονιά εἰς τὸ ποδᾶρι σὶ δυὸ τους, σὰν λείπετε καὶ βλέπουν καὶ τὰ κορίτσια μας. Εἶναι ἐντροπῆς καμώματα.

Ἄ! Μὰ ἔχασα πλέον τὴν ὑπομονήν. Αὐτὴ δὲν ἄφησε τίποτε νὰ μὴ τὸ εἶπῃ κατὰ τῆς Μαλβίνας· ἐζήτησα τὸ μαστοῦνί μου νὰ τὴν μαχαιρώσω, ὡς Φασουλῆν, πλὴν εὐτυχῶς δι' ἐμέ καὶ δι' αὐτήν, δὲν εἶχα μαστοῦνι. Τὸ ἔσπασα μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ράχιν τοῦ Ραοῦλ, ἐρωτοτροποῦντος μετὰ τὴν Μαλβίνα, καὶ δὲν εἶχα λεπτὰ νὰ πάρω.

— Τί καλὰ, ἐσκέφθην, ἐνθυμηθεῖς τοῦτο, τί καλὰ ποῦ τοῦ τσάκισα τὰ κόκκαλα αὐτοῦ τοῦ βρωμόσκυλου τοῦ Ραοῦλ.

Πλὴν ἐν ᾧ ἀλόμῃ ἠρεύων, ὅπως ἀναπαύσω τὴν συνείδησίν μου, διότι ἤξευρα ὅτι ποτὲ δὲν θὰ εὐρὼ μαστοῦνι, βλέπω τὴν Μαλβίνα ἡσύχως κοιμωμένη ἐπὶ τῆς κλίνης μου. Τὴν ἐκάλεσα, καὶ αὐτὴ, ἀνοίξασα μόλις κατὰ τὸ ἡμῖσι τοὺς ὀφθαλμούς, μ' ἠτένιζε τανύουσα τὰ νεύρα, ὡς νὰ ἐκοιμᾶτο πρὸ εἰκοσίν ὧρῶν.

— Ἀλήθεια, Μαλβίνα, τῆ εἶπον, ὅτι εἶσαι κλέφτρα, ὡς τὸν Ραφτόπουλον, καὶ ἐργολάβα, ὡς κόρη τῆς προμήτορός σου;

Αὐτὴ ἠγέρθη, ἐπήδησε τῆς κλίνης, ἄρωνος, ὡς θυμωθεῖσα, καὶ δὲν ἔστρεψε νὰ με ἴδῃ. Ἦμην καὶ ἐγὼ θυμωμένος, καὶ ἐπειδὴ ἠξέθωρ τὸ σύστημα μου, ἐξῆλθον νὰ δῶσω τόπον τῇ ὄργῃ.

— Ἀλλὰ φεῦ! Ἐπέπρωτο νὰ μὴν τὴν ἐπανιδῶ πλέον. Ἐγένετο ἄμα τῆς λαιμαργίας καὶ ἐρωτοτροπίας της.

Ἄμα με εἶδεν ἐξεληθόντα, ἐξῆλθε καὶ αὐτὴ, καὶ ἔτρεψε νὰ εὐρῆ τὸν Ραοῦλ της... ἡ ἀπιστος. Αὐτὸς, ὅπως μείνωσι μόνον, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν κουζίαν. Τὸ βλέμμα τῆς Μαλβίνας ἔπεσον ἐπὶ τῆς μετὰ θορύβου ἐξαμφοδύσης χύτρας τῆς ἐπὶ τῆς ἐστίας. Διὰ τὴν βυστυχίαν μου, ἡ γειτῶν ἐμαγεύρευσ σιφάδων καὶ εἶχεν ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς χύτρας βαρύτερον σίδηρον, ὅπως ἐμπιδίξῃ τὴν ἐξάμισιν τοῦ φαγητοῦ. Ἄνευ τῆς βοήθειας καὶ τῆς ἀδείας τοῦ Ραοῦλ, ἡ Μαλβίνα ἠθέλησε νὰ ξεσκεπάσῃ τὴν χύτραν. Ἄλλ' ἔνεκεν τοῦ μικροῦ τῆς ἀναστήματος, μὴ φθάνουσα, χάνει τὴν ἰσορροπίαν της καὶ πέπτει καὶ ἐπαλῶνεται φαρδύα πλατεῖα χαμαὶ κατόπιν της δὲ τὴν παρακολουθεῖ χύτρα τε, φαγητὸν καὶ σίδηρον, καὶ τὸ μὲν σίδηρον τῆς κοπανίζει αὐτόχρημα τὴν κεφαλὴν, τὸ δὲ φαρδύον χύνεται καὶ τὴν ζεματίζει εἰς τὰς πληγὰς, καὶ ἡ

Μαλδίνα μένει νεκρά εἰς τὸν τόπον. Ὁ Ραούλ φεύγει καὶ ἀκόμα φεύγει...

— Δὲν σὰς τὸ ἔλεγα; Μαὶ λέγει ἡ κυρὰ Φιλιά, ἔσαν ἐπαγγέλλομαι τὸ ἐσπέραι. Ἐλάτε γὰρ ἀήτε τὴν Μαλδίναν σας, τὴν κλέφτραν σας, τί ἐπαθῆναι...

Ἐστρεξα. Τὴν εἶδε γαυαὶ ἐκτάδην κειμένην, μετὰ τὴν κεφαλὴν πῆτα, ζεμματισμένην, περικεχυμένην ἀκόμη μετὰ τοὺς στροφάδων, καὶ τὰ ὄρατα τῆς ξανθῆς μαλλιά, τὰ ὅποια ἐλούοντο καθ' ἑκάστην στροφάδων, κατερρυπωμένα. Ὁ Ραούλ ἦτο εἰς μίαν γωνίαν σκεπτικῶς, μετὰ τὴν οὐρὰν κατεβασμένην, ὡς ζημιωμένος ἔμπορος.

Ἡ καρδιά μου ἐπιέσθη! Ἐβάκρυσεν. Τὴν ἠγάπων τόσον. Ἦτο τόσον ὄρατα! Τόσον καλλή! Τόσον ναίμων. Ἀλλ' εὐθὺς ἐθύμωσα, διότι ἦτο οὕτῃ μόνῃ ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Σχαδὸν νύτοκτόνῃς.

— Εἰς τὸν διάβολον τὰ θελητικὰ ἐφώνησα.

Αὐτὸ ἦτο τὸ ἔλεγεῖόν τῆς...

*Ἐπέλογος

*Ἐκτοτε ἀποφεύγω τὰ διατηρῶ θελητικούς... σκύλλους.

Ἐν Σύμφω τῇ 14 Ἀπριλίου 1888

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΕΚΙΑΡΕΛΗΣ

ΤΟΥ ΜΑΪ ΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Τοῦ Μαΐ τὰ τραντάφυλλα ἀπάνω 'ς τὸ κλωνάρι
Τὰ γλασεμιά, τῆς λειμονιάς τὰ ἄνθη τὰ δροσάτα,
Δὲν ἔχουν μύρο πῶς γλυκὸ, δὲν ἔχουν τόση χάρι
Ἐάν τῆ δίκῃ σου τὴν πνοή, γλυκειὰ γαλανομάτα.

Κοράλλι εἶνε τὰ χεῖλη σου τὸ γέλοιό σου 'ς τὴ χάρι
Περνᾷ τὸν ἦχο τοῦ νεροῦ 'ς τὰ χόρτα τὰ δροσάτα,
Τῆς λειμονιάς, ἄν τῆς κουνεῖ τ' ἀγέρι τὸ κλωνάρι,
Καὶ τοῦ πουλιοῦ, ποῦ τραγουδεῖ γιὰ σὲ γαλανομάτα.

Καὶ ὅμως τοῦ τριαντάφυλλου τὸ μύρο 'ς τὸ κλωνάρι,
Ὁ ἀνεμὸς 'ς τῆς λειμονιάς τὰ φύλλα τὰ δροσάτα.
Καὶ τὸ τρεχάμενο νερὸ, ποῦ τραγουδεῖ μετὰ χάρι,
Εἶν' ἀπὸ σὲ πῶς σταθερὰ, κακιὰ γαλανομάτα.

Ἄπ' τὸν καιρὸ, ποῦ ἔφυγε μετὰ σὲ γαλανομάτα
Τὸ φίλημ' ἀπ' τὰ χεῖλη σου, ποῦ ἔχουν τόση χάρι,
Τὸ μύρο τὰ τριαντάφυλλα ἔχασαν τὰ δροσάτα
Καὶ ἄνθη τῆς ἡ λειμονιά 'ς τὸ κάθε τῆς κλωνάρι.

Καὶ τὸ πουλί δὲν τραγουδεῖ γιὰ σὲ γαλανομάτα.
Ἀνάμεσα 'ς τῆς λειμονιάς, 'ς τοῦ ρόδου τὸ κλωνάρι,
Οὔτε ροδιζεῖ ἡ αὐγὴ 'ς τὰ χόρτα τὰ δροσάτα
Δὲν κελαρύζει τὸ νερὸ τοῦ λειβαδιοῦ μετὰ χάρι.

*Ὡ! εἶθε, πεταλοῦδα σὺ ἐλεύθερη 'ς τὴ χάρι,
Νὰ ξαναγύριζες σὲ μετὰ, γλυκειὰ γαλανομάτα
Καὶ θᾶχε πάλι ἡ λειμονιά τὰ ἄνθη τὰ δροσάτα
Καὶ μύρο τὰ τραντάφυλλα, ἀπάνω 'ς τὸ κλωνάρι.

(Κατὰ τὸν Leconte de Lisle)

ΑΝΤ. Θ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις ἀγγλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Ε. Γάρδνερ, ὅστις διηύθυνε τὰς ἐν Πάφῳ τῆς Κύπρου ἐπὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἀνασκαφάς, ἐδημοσίευσεν εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων. Κατὰ ταύτας, ὁ ναὸς ἐκεῖνος εἶχεν ὅλως ἴδιον ρυθμὸν, διαφορὰν τῶν γνωστῶν ἐλληνικῶν ἀρχιτεκτονικῶν ρυθμῶν, ἀνεκαλύφθησαν δὲ πολλὰ τεμάχια ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν. Ἰδιαιτέρας δὲ μνείας ἀξίαι εἶνε μαρμαρινὴ κεφαλὴ παιδὸς, πιθανῶς Ἐρωτος, ἐκ τῆς ἀρίστης ἐλληνικῆς τέχνης.

Ἐν Τύνιδι, παρὰ τὴν πόλιν Σφαξ, ἐν τῇ θέσει τῆς ἀρχαίας Ταπαρούρας, ἀνεκαλύφθη μεγάλη νεκρόπολις, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτὸς ἄλλων εἰδῶν ταφῆς εὐρέθησαν καὶ πολυάριθμοι πίθοι ὡς τάφοι χρησιμεύοντες. Εἶχον ἀνευρεθῆ ἀνεκαθεν ἐν Ἰταλίᾳ, Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ παρόμοιοι ἀρχαῖοι πίθοι, ἄλλοι μὲν περιέχοντες ἀπηνθρακωμένους κυάμους, σῖτον κτλ., ἄλλοι δὲ λείψανα ἀνθρώπων. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ταφῆς ἀπαντᾷ ἐν Κριμαίᾳ, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν τῇ Κάτω Χαλδαίᾳ, ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοῦ Σουέζ, ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ καὶ ἀκόμη καὶ ἐν Ὀριώνῳ, εἰς τοὺς ἀντίποδας. Ἀλλὰ καὶ τὸ καύσιμον τῶν νεκρῶν ἐντὸς χωματίνων ἀγγείων ἦτο πολλαχῶς ἐν χρήσει. Κατὰ τὰς παρὰ τὸ Σφαξ λοιπὸν ἀνασκαφάς φαίνεται ὅτι ἐπὶ ρωμαϊοκρατίας τὸ παράχωμα τῶν νεκρῶν τεθαμμένων ἐντὸς πίθων ἦτο ἀκόμη ἐν χρήσει, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι οἱ πίθοι οὗτοι δὲν εἶνε τόσοσιν μεγάλοι, ὥστε νὰ περιλαμβάνωσιν ὀλόκληρον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μέρη μόνον αὐτοῦ, διὸ ἐκάστος τάφος περιέχει πλείονας πίθους, ἐνὸς μέχρις ἐνὸς καὶ ἡμισέως μέτρου ὕψους καὶ ἐκ χύματος ἐρυθροῦ ἢ κιτρινωποῦ, ἀνευ παντὸς κοσμήματος καὶ τέχνης. Τινὲς ἦσαν προσηρμοσμένοι ἐπὶ ἀσθέστου, οἱ πλείοται ὅμως ἦσαν τεθαμμένοι ἐπὶ τῆς ἀμμου ἀβαθῶς, πολὺ συχνὰ σκεπασμένοι διὰ στέγης ἐξ ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ μεγάλων κεράμων συγχειμένης. Ἐκτὸς ὀλιγίστων ρωμαϊκῶν νομισμάτων δὲν εὐρέθησαν ἄλλα τῶν νεκρῶν κοσμήματα πρὸς ὀρισμὸν τῆς ἐθνότητός των.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΙ

Ἐν ταῖς δυτικαῖς ἐπαρχίαις τῆς Ρωσσίας καὶ ἐν Πολωνίᾳ κατηρτίσθη ἤδη ἐντελῶς ἡ ταχυδρομικὴ διὰ περιστέρων ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσία. Ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ τὰ σύνορα προορίοις συνεστήθησαν σταθμοὶ ταχυδρομικοὶ περιστέρων, ἕκαστος τῶν ὁποίων περιλαμβάνει περὶ τὰς 250 περιστέρας. Οἱ ἐπιστάται καὶ λοιποὶ ὑπάλληλοι διορίζονται ὑπὸ τῶν φρουράρχων, ὁφείλουσι δὲ νὰ εἶνε Ρῶσοι ὑπήκοοι.

Ἐκ τοῦ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕῖΟΥ ΤΗΣ "ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ",